

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент II курсу, групи 672-1
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Марараш Андрій Васильович _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Федишин Майя Пилипівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- БАГІ – Багатостороннє агентство по гарантуванню інвестицій
- ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку
- ЄІБ – Європейський інвестиційний банк
- МАР – Міжнародна асоціація розвитку
- МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку
- МВФ – Міжнародний валютний фонд
- МФО – міжнародні фінансові організації
- МФК – Міжнародна фінансова корпорація
- МЦВІС – Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів
- KfW – Кредитна установа для відбудови
- КМУ – Кабінет міністрів України
- НБУ – Національний банк України
- ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку
- ПЕФК – Північна екологічна фінансова корпорація
- ПІБ – Північний інвестиційний банк
- СБ (The World Bank) – Світовий банк
- СПЗ (SDR) – спеціальні права запозичення
- ЧБТР – Чорноморський банк торгівлі та розвитку

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	8
1.1. Суть, значення, цілі, структура міжнародних організацій.....	8
1.2. Механізми фінансування міжнародних фінансових організацій.....	12
1.3. Особливості інвестування в реформування економіки України міжнародними організаціями.....	20
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	28
2.1. Оцінка діяльності Міжнародного валютного фонду та групи Світового банку в Україні	28
2.2. Аналіз програм співробітництва України з регіональними міжнародними фінансовими інститутами	37
2.3. Оцінка рівня заборгованості України перед міжнародними валютно-фінансовими організаціями.....	44
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	51
3.1. Проблеми підвищення кредитоспроможності у сфері залучення міжнародних кредитів.....	51
3.2. Стратегічні напрями інвестування міжнародних фінансових інституцій в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України.....	56
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Основою для сталого економічного росту та забезпечення соціального добробуту в кожній країні є досягнення стабільності її фінансової системи. Збалансованість державних фінансів, ефективна робота фінансового ринку та стійкість національної валюти становлять основні умови для соціально-економічного розвитку. На відміну від загального економічного та інтелектуального потенціалу, ресурсні можливості фінансової системи України наразі обмежені. Хоча уряд має різноманітні фінансові інструменти та засоби впливу на різні аспекти суспільного розвитку, їх використання було недостатньо повним та ефективним, і, головне, воно проводилося досить безладно і несистематично.

З початком повномасштабного вторгнення росії ці проблеми стали ще відчутнішими. З іншого боку, повномасштабна війна, яку росія почала 24 лютого проти України, також показала неспроможність міжнародної безпекової системи протидіяти збройним конфліктам. Війна в Україні дала зрозуміти, що уся світова система безпеки потребує реформування. Вжити нашій державі у такий важкий період допомагають країни-партнери та міжнародні організації, Україна є учасницею 69 міжнародних організацій. У період повномасштабної війни зовнішня фінансова допомога спрямовується на підтримку функціонування державного сектору економіки України, сприяє збалансуванню валютно-фінансової позиції країни.

Зазначимо, що «у 2022 р. наша держава отримала 31,1 млрд дол. США зовнішнього фінансування для наповнення державного бюджету, у т. ч. 14,3 млрд дол. США – у вигляді грантів та 16,8 млрд дол. США – кредитного фінансування. Основними кредиторами України стали Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, уряди Канади, Великої Британії, Японії, Франції, Нідерландів та Італії» [19].

На сьогодні в світі не існує жодної країни, яка була б повністю самодостатньою. Навіть у найрозвиненіших країнах неможливо абсолютно

самостійно створити умови для ефективного виробництва всіх товарів та послуг. Розв'язання таких завдань вимагає міжнародного співробітництва та використання зовнішніх інвестиційних фінансових ресурсів для розвитку національної економіки.

Наразі міжнародна допомога важлива для підтримки економіки країни, її фінансової системи України, фінансування першочергових соціальних видатків. У цьому контексті особливо важливою є задача забезпечення ефективної співпраці України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями.

Питання співпраці з міжнародними фінансовими організаціями досліджували чимало як зарубіжних так і вітчизняних вчених-економістів, серед яких Фурман І.В., Руденко Л.В, Кравчук Н.Я. , Колосова В.П., Міокова Н.В., Сущенко О.В.

Мета даної магістерської роботи полягає у вивченні поточного стану та особливостей співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, спрямованої на інвестування економіки країни.

Основні завдання роботи визначаються таким чином:

- розглянути теоретичні засади та економічну суть міжнародних організацій, їх структури, напрямків діяльності та механізмів фінансування;
- визначити роль міжнародних організацій у фінансуванні економіки України;
- оцінити співпрацю України з Міжнародним валютним фондом та групою Світового банку;
- проаналізувати інвестиційні проекти співпраці України з регіональними міжнародними інститутами;
- вивчити рівень заборгованості України перед міжнародними валютно-фінансовими організаціями;
- сформулювати пропозиції щодо основних напрямів забезпечення інвестиційної підтримки України через подальше вдосконалення партнерства з міжнародними фінансовими інститутами.

Об'єктом дослідження виступає система фінансових відносин України з

міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Предметом дослідження є оцінка інвестиційної діяльності міжнародних організацій в Україні.

Методологічною основою даного дослідження є загальнонаукові методи вивчення явищ і процесів. Зокрема, під час аналізу понятійного апарату використовувались методи узагальнення та аналізу. Для розгляду співпраці України з міжнародними організаціями за п'ять останніх періодів та вивчення впливу цієї співпраці на макрофінансову стабілізацію в країні був використаний метод статистичних порівнянь показників.

Інформаційна база магістерської роботи побудована на основі чинних законодавчих та нормативних актів, статистичних даних від Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства закордонних справ України, Національного банку України, Державної служби статистики. Також використана інформація з праць вчених, статей провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців, а також матеріали, доступні на офіційних сайтах міжнародних організацій.

Основні теоретичні та практичні результати даного дослідження, які мають елементи наукової новизни, можна сформулювати наступним чином:

- уточнено економічну сутність поняття «міжнародна організація». Запропоновано визначення «міжнародної організації» як спільного об'єднання держав, установ, фізичних осіб, яка реалізує програму або мету на основі встановлених правил, процедур і принципів, її діяльність виходить за межі національних кордонів та є невід'ємною складовою сучасної інституційної структури світових валютно-фінансових відносин;

- запропоновано напрями подальшої співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в контексті забезпечення функціонування фінансової системи, реалізації інвестиційних програм повоєнного відновлення економіки.

Отримані результати мають практичне значення у тому сенсі, що вони дозволяють вдосконалити існуючі напрями співпраці України з міжнародними організаціями для забезпечення економічного відновлення економіки України.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку

використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить 74 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 56 сторінках. Робота містить 7 таблиць та 2 рисунки, список використаних джерел включає 37 найменувань, додатки розміщено на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Суть, значення, цілі, структура міжнародних фінансових організацій

У контексті стрімкого розвитку економічних відносин та процесів глобалізації стає неможливим та недоцільним укладення лише двосторонніх угод та договорів. Багато країн виявляють інтерес до розширення співпраці в таких сферах, як торгівля, наука та техніка, транспорт, будівництво інше, на основі багатосторонніх міжнародних економічних відносин. Один з ефективних методів розвитку такого багатостороннього економічного співробітництва – створення міжнародних організацій, які мають за мету сприяти укладенню багатосторонніх договорів, встановлювати міжнародні механізми нагляду та контролю за їх виконанням, а також розробляти та встановлювати норми для правового регулювання міжнародних економічних відносин [34, с.88].

Суб'єкти міжнародних економічних відносин, через які реалізуються ці відносини, включають підприємства, фірми, державу, приватні особи, транснаціональні корпорації і банки, а також міжнародні організації.

Однією з особливостей міжнародних організацій як суб'єктів системи міжнародних економічних відносин є те, що вони, наряд з урядовими органами, виступають регуляторами цих відносин. Крім того, на відміну від державних органів, міжнародні організації здійснюють свої регулюючі функції на наднаціональному рівні. Як регулятори, міжнародні організації мають значний вплив на розвиток та спрямування міжнародних відносин, оскільки вони залучають до упорядкованого процесу значну кількість держав. Фактично, майже всі країни світу є членами певних організацій, і більшість держав залучені до кількох організацій одночасно.

Щодо сутності міжнародної організації, серед експертів існують два підходи. Перший – це звужений (інституціональний) підхід, відповідно до якого

міжнародна організація є стабільним інститутом багатосторонніх міжнародних відносин. Вона формується щонайменше трьома сторонами (державами) і має узгоджені цілі, компетенцію та власні постійні органи, а також інші конкретні політико-правові норми, такі як статут, процедура, членство, порядок прийняття рішень [33, с.310].

Прихильники другого (ширшого) підходу стверджують, що «міжнародна організація – це будь-яка група або асоціація, яка у своїй діяльності виходить за межі однієї країни і має постійну структуру органів» [33, с.800]. В загальній літературі часто використовується термін «міжнародний інститут» у трьох розуміннях: міжнародна конференція (конгрес), міжнародна комісія (комітет) і міжнародна організація. Проте, зазвичай, міжнародні конференції та комісії не можна назвати суб'єктами права на відміну від міжнародних організацій.

Вивчені наукові підходи дозволяють сформулювати комплексне визначення міжнародної організації – це спільне об'єднання держав, установ, фізичних осіб, яка реалізує програму або мету на основі встановлених правил, процедур і принципів, її діяльність виходить за межі національних кордонів та є невід'ємною складовою сучасної інституційної структури світових валютно-фінансових відносин. Формування міжнародних організацій є необхідним наслідком процесу розвитку світового суспільства. Серед основних чинників, що спричиняють їх виникнення, можна виділити міжнародний поділ праці, економічну інтеграцію, політичні відносини між країнами та глобалізацію міжнародних відносин.

На сучасному етапі розвитку глобальних економічних відносин науково-технічна революція перетворила більшість національних та регіональних проблем на глобальні, що призвело до зростання ролі міжнародних організацій, особливо в регулюванні світових економічних зв'язків. Отже, серед основних цілей міжнародних організацій можна виокремити наступні:

1. Вивчення та застосування заходів для вирішення найважливіших проблем міжнародних економічних відносин.
2. Забезпечення стабілізації валют.

3. Сприяння усуненню торговельних бар'єрів і забезпечення широкого товарообміну між державами.

4. Виділення коштів на додаток до приватного капіталу для надання допомоги технологічному та економічному прогресу.

5. Стимулювання покращання умов праці і трудових відносин.

6. Прийняття резолюцій і рекомендацій з регулювання світових економічних зв'язків.

Початок формування єдиної системи міжнародних організацій припадає на приблизно середину XIX століття, а у XXI сторіччі кількість міжнародних організацій вже вимірюється тисячами. Вони дуже різноманітні за складом учасників, цілями, функціями, місцем в інституційному середовищі міжнародного бізнесу та впливом на міжнародні відносини. Їх класифікують за різними ознаками, розглянемо найбільш поширені види в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація міжнародних організацій

Класифікаційна ознака	Види організацій
1	2
1) За складом членів і юридичним статусом	- міждержавні (ООН, НАТО, ОБСЄ та ін.; серед МДЕО – Європейський Союз, МВФ, НАФТА); - неурядові (Міжнародна торговельна палата, Спілка міжнародних ярмарків, Міжнародний кооперативний альянс, Світова конфедерація праці).
2) За географічним поширенням:	- глобальні (Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світова торговельна організація (СТО), Червоний хрест, Римський клуб, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)); - регіональні (Європейський Союз (ЄС), Північноамериканська асоціація вільної торгівлі (НАФТА), Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН).
3) За функціональною спрямованістю	- організації загальної компетенції (ООН, ЄС); - організації спеціальної компетенції (ОПЕК, СОТ).

Продовження табл.1.1

1	2
4) За умовами участі в членстві	-відкриті; -закриті.
5) За характером діяльності	-універсальні (ООН); -політичні (Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)); - економічні; - гуманітарні; - культурно-просвітницькі; -оборонні.
б) За сферою діяльності економічні організації	-загальноекономічні (ОЕСР) регіональні (ЄС, СНД, НАФТА, АСЕАН); - спеціалізовані (наприклад вирішення фінансових питань у компетенції Світового банку, МВФ).

Узагальнено за [31-34]

Пройшовши значну історію свого становлення, на даний момент міжнародні організації здійснюють свою діяльність у таких сферах:

- економічне і промислове співробітництво;
- співробітництво в галузі транспорту;
- співробітництво валютно-фінансової сфері;
- співробітництво в сфері світової торгівлі;
- співробітництво в галузі інтелектуальної власності;
- співробітництво в сфері стандартизації і сертифікації продукції;
- співробітництво в галузі інвестицій;
- науково-технічне співробітництво;
- співробітництво в сфері міжнародної комерційної практики.

Ознаками будь-якої міжнародної організації є:

- членство трьох і більше держав (при наявності меншої кількості держав виникає їх спілка);
- повага і гарантія суверенітету держав-членів і невтручання у їх внутрішні справи;
- створення відповідно до міжнародного права;

- заснування на основі міжнародного договору (конвенції, угоди, протоколу тощо);
- здійснення співробітництва в конкретних галузях діяльності;
- наявність відповідної організаційної структури (постійних органів і штаб-квартири);
- наявність прав і обов'язків організації;
- установлення порядку прийняття рішень і їх юридичної чинності.

Утворення міжнародних організацій є об'єктивним наслідком процесу розвитку суспільств та посиленням міжнародної співпраці.

1.2. Механізми фінансування міжнародних організацій

Міжнародні організації являють собою установи, що створені на основі багатосторонніх угод між державами та покликані регулювати міжнародні економічні відносини. Міжнародна інвестиційна діяльність міжнародних організацій – це сукупність дій суб'єктів (інвесторів і учасників) щодо здійснення інвестування та пов'язана із перерозподілом ресурсів між окремими суб'єктами і об'єктами різних країн.

Організації, які займаються вирішенням фінансових питань називають міжнародні фінансові або валютно-кредитні організації. Фінанси міжнародних організацій, за своєю структурою, подібні до державних фінансів, але їх головним суб'єктом є не держава, а саме міжнародна організація. Така організація вступає у взаємовідносини з урядами окремих країн, формуючи бюджет і визначаючи напрямки використання коштів. Країна-учасник такої організації може отримувати кошти як у формі прямого фінансування, так і через різні централізовані заходи, проекти і програми, що стосуються даної країни.

Діяльність міжнародних фінансових організацій пов'язана з виконанням конкретних функцій, визначених їх статутами. Фінансове забезпечення виконання цих функцій здійснюється через фонди грошових коштів, що

формуються цими організаціями.

Міжнародні фінансові організації (МФО) формуються шляхом об'єднання фінансових ресурсів країн-учасниць з метою вирішення конкретних завдань у сфері розвитку світової економіки. Ці завдання можуть включати:

1. Здійснення операцій на міжнародних валютних і фондових ринках з метою стабілізації і регулювання світової економіки, підтримки та стимулювання міжнародної торгівлі.

2. Надання міждержавних кредитів для реалізації державних проектів та фінансування бюджетних дефіцитів.

3. Здійснення інвестиційної діяльності та кредитування в галузі міжнародних проектів.

4. Проведення інвестиційної діяльності та кредитування в рамках "внутрішніх" проектів, які безпосередньо стосуються інтересів однієї країни чи комерційної організації-резидента.

5. Здійснення благодійної діяльності, фінансування програм міжнародної допомоги та фінансування фундаментальних досліджень.

У сучасний період важливу роль відіграють такі організації як «Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), останній з яких є ключовою установою у складі Групи Світового банку. Поза МБРР, до структури Групи Світового банку входять Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАП), а також Міжнародний центр урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС). Всі ці організації мають штаб-квартири у Вашингтоні» [33, с.810].

Ці установи були створені під час Міжнародної валютно-фінансової конференції, що відбулася у 1944 році у Бреттон-Вудсі (США). СРСР та Україна у складі союзу, зокрема, приймали участь у конференції, але не ратифікували угоди щодо МВФ та МБРР та не стали частинами цих організацій. Це призвело до довготривалої ізоляції СРСР та нашої держави від глобальної фінансової системи, що значною мірою обумовлено політичними та ідеологічними

міркуваннями.

МВФ заснований «29 державами для регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм допомоги при дефіциті платіжного балансу. Головним завданням МВФ є скорочення тривалості та посилення рівноваги в міжнародному балансі розрахунків членів, а також забезпечення стабільності валютних курсів. Основним інструментом для цього МВФ використовує виділення коротко- та середньострокових кредитів в іноземній валюті» [31, с.291].

«Специфіка МВФ порівняно з іншими міжурядовими організаціями полягає у виконанні ним одночасно функцій регулювання, фінансування, нагляду та консультування держав-членів у сфері валютно-фінансових відносин» [29, с.89].

Статут МВФ, відомий як Статті угоди МВФ, визначає політику та діяльність Фонду. У порівнянні з іншими міжурядовими організаціями, МВФ виконує різноманітні функції, включаючи регулювання, фінансування, нагляд і консультування держав-учасниць щодо валютно-фінансових відносин.

Стаття 1 угоди МВФ визначає цілі Фонду, серед яких:

1. Сприяння розвитку міжнародного валютно-фінансового співробітництва.
2. Розширення та збалансоване зростання обсягів міжнародної торгівлі для досягнення високого рівня зайнятості та реальних прибутків.
3. Зміцнення виробничого потенціалу країн-членів.
4. Сприяння стабільності валют та уникнення їх конкурентної девальвації.
5. Участь у створенні багатосторонньої системи платежів та усуненні валютних обмежень.
6. Підтримка рівноваги платіжних балансів країн-членів.

Основні завдання організації включають наглядову діяльність щодо системи обміну національних валют, фінансування та кредитування учасниць фонду з метою реформування їх економіки та встановлення більш ефективного співробітництва. Крім того, організація надає додаткові послуги країнам-членам,

такі як підвищення кваліфікації персоналу, технічна допомога в спеціалізованих сферах та інформаційне обслуговування.

Діяльність МВФ включає різні форми:

1. Інспектування, що запроваджено в умовах переходу до відкритої системи обміну валют.

2. Консультації: МВФ використовує три типи консультацій - щорічні, додаткові (організовані директором-розпорядником фонду у випадках, коли економічна ситуація країни неочікувано погіршується або коли порушує "кодекс поведінки", може завдати шкоди іншим країнам) та спеціальні (проводяться з країнами, економічна політика яких суттєво впливає на стан світової економіки).

3. Надання послуг та фінансування: «Безпосереднє фінансування здійснюється через такі механізми:

- резервний транш: перевищення квоти країни в МВФ над "скоригованою" сумою її валютних коштів, що знаходяться у фонді на рахунку загальних ресурсів;

- кредитні транші: МВФ надає кредити у вигляді чотирьох траншів, кожен з яких дорівнює 25 відсоткам квоти» [37].

«Основні механізми фінансування МВФ включають резервні кредити «стенд-бай», розширене кредитування, компенсаційне та надзвичайне фінансування, фінансування системних перетворень, фінансування буферних запасів та фінансування структурної перебудови. Кредитування за програмами МВФ залежить від виконання певних умов, і його максимальний розмір становить 125% квоти країни у фонді» [23].

Спосіб фінансування кожної міжнародної організації є унікальним і визначається залежно від механізму формування капіталу даної організації. Зокрема, Міжнародний валютний фонд є організацією акціонерного типу, де ресурси формуються за рахунок внесків країн-членів. Для кожної країни встановлюється вступна квота, яка відображає частку цієї країни в світовій торгівлі. Право на отримання коштів визначається обсягом внеску, і квоти переглядаються кожні п'ять років.

Отримання кредиту від МВФ передбачає розроблення та узгодження програми щодо ліквідації фіскальних та зовнішніх дисбалансів, а також впровадження структурних реформ. Фонд зосереджує увагу на готовності офіційних органів країни-позичальника прийняти всі необхідні заходи для мінімізації ризиків неплатоспроможності та її економічної спроможності для впровадження структурних реформ та виконання взятих зобов'язань.

Обсяги кредитування визначаються в залежності від потреб країни у фінансуванні, її здатності виконувати зобов'язання перед фондом та кредитної історії. МВФ визначив чотири варіанти доступу до ресурсів фонду за програмою «стенд-бай»:

-звичайний доступ: обсяги кредитування становлять 200% від квоти країни протягом 12 місяців або 600% від квоти країни на весь термін реалізації програми накопичувальним підсумком;

-надзвичайний доступ: обсяги кредитування можуть перевищувати встановлені ліміти, проте водночас вживаються посилені заходи контролю за їхнім використанням;

-безпосередній доступ: кредит надається у повному обсязі, якщо це виправдано достатньою спроможністю офіційних органів реалізовувати економічну політику країни і відповідає потребам у фінансуванні;

-швидкий доступ: термінове фінансування у разі необхідності для подолання наслідків кризи.

Формальний процес затвердження нової програми розпочинається офіційним зверненням керівництва країни до МВФ щодо проведення переговорів щодо нової програми кредитування. Потім місія фонду відправляється до країни для оцінки її фінансових потреб, консультацій з офіційними представниками, включаючи центральний банк, і обговорення майбутньої програми економічних реформ.

Зобов'язання країни стосовно виконання програми економічних реформ фіксуються у Листі про наміри, який у багатьох випадках доповнюється Меморандумом про економічну та фінансову політику та Технічним

Меморандумом про взаєморозуміння. У Меморандумі про економічну та фінансову політику наводиться суть програми економічних реформ.

У Технічному Меморандумі про взаєморозуміння визначається узгоджена позиція країни та МВФ щодо визначення змінних параметрів, які формують цільові орієнтири виконання програми економічних реформ. Також у Технічному Меморандумі наводиться перелік критеріїв для оцінки ефективності програми, вимоги до надання інформації для моніторингу за дотриманням цільових показників.

Рішення щодо обсягів та умов надання кредиту схвалюється Радою виконавчих директорів МВФ після розгляду Листа про наміри, меморандумів та звіту експертної місії фонду. Програма передбачає проведення регулярних консультацій для перевірки виконання узгоджених заходів.

Не менш важливою на світовій арені є Група Світового банку, що представляє собою об'єднання споріднених організацій: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (іноді коротко називається Світовим банком), Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороннє агентство гарантування інвестицій та Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів. Незважаючи на певну різноманітність у їхніх функціях, всі організації в межах Групи Світового банку тісно пов'язані, зокрема, спрямовані на досягнення єдності цілей, таких як підтримка стабільного економічного зростання країн-членів, допомога у реконструкції економік країн у розвитку, сприяння розвитку приватного сектора та стимулювання іноземних інвестицій [26].

Банк використовує свої фінансові ресурси, висококваліфікований персонал та обширні знання для надання допомоги кожній з країн, що розвивається, у досягненні стабільного та стійкого розвитку на основі принципів соціальної справедливості.

Основний акцент організація робить на наданні допомоги найбільш вразливим верствам населення та найбільш вразливим країнам, проте для всіх своїх клієнтів банк рекомендує вживати такі заходи:

- 1.) інвестування в розвиток людських ресурсів, зокрема, шляхом поліпшення систем охорони здоров'я та освіти;
- 2) зосередження уваги до питань соціального розвитку та залучення населення до їх вирішення, удосконаленні методів управління та ролі інституціонального потенціалу як ключових факторів зменшення рівня бідності;
- 3) посилення здатності урядів країн здійснювати надання якісних послуг, забезпечення ефективної та прозорої їх роботи;
- 4) захист довкілля;
- 5) підтримка та стимулювання розвитку приватного підприємництва;
- 6) підтримка реформ, спрямованих на макроекономічну стабілізацію, яка створює умови для інвестицій та довгострокового планування.

Діяльність Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) фокусується на двох головних напрямках: макроекономічній стабілізації та інституційних змінах. МБРР проявляє більш активну роль у сфері інституційних перетворень, надаючи підтримку у проведенні приватизації, зміні форм власності, впровадженні антимонопольних заходів і т. д. Терміни позик зазвичай становлять 15-20 років, включаючи п'ятирічний період відстрочення платежів.

Більшість ресурсів МБРР здобуває завдяки операціям на світових фінансових ринках.

Банк реалізує бони та інші фінансові інструменти фондам пенсій, страховим компаніям, корпораціям, іншим банкам і навіть фізичним особам. До суми позики банку включаються комісійні, що становлять 0,75% від невикористаних боргів кредиту.

Певна частина кредитів, що надаються банком, призначена для розвитку менш прибуткових секторів з високим терміном окупності витрат, куди приватний капітал не часто вкладається, таких як інфраструктура та сільське господарство. Однак розвиток цих сфер є важливим для економічного зростання у країнах, що розвиваються. МБРР встановлює високі відсотки за свої кредити, відповідно до ринкових умов.

Наступною організацією є «Міжнародна асоціація розвитку (МАР) – це

одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, утворена в 1960 році надає безпроцентні кредити на строк до 50 років (з 1986 р. – строк надання кредитів скорочено до 40 років для найменш розвинутих країн та до 35 років — для інших країн «третього світу»). Погашення кредитів починається з 11-го року після початку їх використання. МАР надає кредити урядам та приватним організаціям найбідніших країн», що розвиваються в розвиток інфраструктури і в сільське господарство, вони надаються тільки урядам під їх гарантії [33, с. 810].

Інвестиційна діяльність міжнародної фінансової корпорації (МФК) полягає «у наданні кредитів високорентабельним приватним підприємствам без гарантії уряду на строк від п'яти до 15 років за умови, що частину акцій компанії-позичальники продають МФК. Рівень процентів відповідає процентам, що існують на міжнародних фінансових ринках» [34, с.161].

Забезпечення страхування капіталовкладень від політичного ризику на випадок експропріації, війни, зриву контрактів належить до компетенції Багатосторонньої агенції гарантування інвестицій (БАГІ).

«Міжнародний центр урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) засновано в 1966 р. для сприяння припливу міжнародних інвестицій шляхом створення умов для припинення й урегулювання суперечок між урядами та іноземними інвесторами» [26].

У межах Європейського економічного співробітництва діють декілька регіональних міжнародних валютно-кредитних установ співпраця з якими для нашої країни є надзвичайно важливою – це Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Європейський фонд валютного співробітництва (ЄФВС), Банк міжнародних розрахунків, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський Союз, Кредитна установа для відбудови.

Механізми фінансування та інвестування даних організацій в Україну пропонується деталізувати у наступному підрозділі.

1.3. Особливості інвестування в реформування економіки України міжнародними організаціями

У 1992 році відбулася значна подія в сфері міждержавних валютних відносин: країни, колишні члени СРСР, включаючи Україну, стали членами Міжнародного валютного фонду (МВФ). Згідно з Законом України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [1], прийнятого 3 червня 1992 року, Україна стала повноправним членом МВФ.

На кінець 1992 року квота України складала 0,7%. Згідно з цією квотою, вступний внесок України був визначений у розмірі 911 мільйонів доларів США.

Відповідно до положення вступу, лише 22,7% цієї суми вноситься у вільно конвертованій валюті (ВКВ), а інша частина – у національній грошовій одиниці. У зв'язку з гострою нестачею ВКВ, Україна використала Фонд запозичення при МВФ для країн-членів, які зазнають фінансових труднощів.

Необхідний внесок був сформований у вигляді боргу і Україні був наданий безпроцентний і безстроковий кредит. У останньому, 14-му перегляді квот, квота нашої країни становить 0,42% (2011,8 млн спеціальних прав запозичення, кількість голосів – 21 577, або 0,43%) (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Квоти та вага голосів країн учасниць МВФ

ранг	Країна	Квота, % (млн СПЗ)	Кількість голосів	Частка голосів,%
G7	США	17,43	831401	16,5
	Японія	6,47	309664	6,14
	Німеччина	5,59	267803	5,31
	Велика Британія	4,23	203010	4,03
	Франція	4,23	203010	4,03
	Італія	3,16	152159	3,02
	Канада	2,31	111698	2,22
G8	росія	2,71	130496	2,59
	Іспанія	2	96814	1,92
	Австралія	1,38	67183	1,33
	Бельгія	1,35	65556	1,3

Продовження табл.1.2

	Китай	6,4	306288	6,08
	Індія	2,75	132603	2,63
	Бразилія	2,32	111879	2,22
	Саудівська Аравія	2,10	101385	2,01
	Мексика	1,87	90586	1,8
	Корея	1,8	87286	1,73
	Туреччина	0,98	48015	0,95
	Індонезія	0,98	47943	0,95
	Аргентина	0,67	33332	0,66
	Південна Африка	0,64	31971	0,63
	Україна	0,42 (2011,8)	21577	0,43
Країни-сусіди України	Польща	0,86	42413	0,84
	Угорщина	0,41	20859	0,41
	Румунія	0,38	19573	0,39
	Словаччина	0,21	11469	0,23
	Білорусь	0,14	8274	0,16
	Молдова	0,04	3184	0,06
Загальна кількість	190	100 (476272)	5039930	100

Джерело [37]

Квота країни відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки вона визначає: суму підписки на капітал МВФ; можливість отримання кредиту від фонду; кількість голосів у фонді.

За специфікою організації «у МВФ діє принцип «зваженої» кількості голосів. Тобто, можливість країн членів впливати на діяльність Фонду через голосування визначається їх часткою у фондовому капіталі. Кожна держава має 250 «базових» голосів незалежно від розміру її внеску в капітал і додатково по одному голосу за кожні 100 тис. СПЗ суми цього внеску» [31, с.321]. Таким чином, розмір квоти визначає можливості країн впливати на кредитну політику МВФ. В табл.1.2. наведено розміри квот країн G7, країн, які в останні роки збільшили розміри своїх квот та вагу голосів у рішеннях МВФ, а також розміри квот країн -сусідів України.

Фінансові ресурси МВФ призначені для надання допомоги країнам-членам, які намагаються вирішити проблеми платіжного балансу та пом'якшити наслідки впровадження програм стабілізації економіки. МВФ надає фінансування як з своїх сформованих ресурсів фонду, так і за допомогою механізмів пільгового фінансування, управління якими здійснюється окремо.

Держави-учасниці, які використовують загальні ресурси МВФ, отримують або валюту інших держав-учасниць або СПЗ в обмін на еквівалентну суму у грошовій одиниці конкретної країни. МВФ бере плату за такі позики і вимагає, щоб держави-члени протягом визначеного терміну погасили свою валюту в МВФ або за допомогою валюти інших держав-учасниць або СПЗ. Пільгове фінансування надається у формі кредитування з низькими відсотками.

При наданні кредитів МВФ країнам-боржникам накладаються певні політичні та економічні умови, які реалізуються через програми економічної реструктуризації. Цей підхід відомий як принцип обумовленості. Зазвичай такі програми включають заходи, що стосуються «бюджетно-податкової, кредитно-грошової політики, цінового механізму, зовнішньої торгівлі, міжнародних кредитних та валютно-розрахункових відносин» [32, с.254]. Заходи пов'язані із зменшенням державних витрат, підвищенням податків і ставок позичкового процента, зміною валютного курсу та іншими заходами. Для нашої країни були визначені вимоги для отримання кредитів організації: у сфері енергетики, банківського сектору, незалежності Національного банку, оздоровлення державних фінансів, реформування сектору державних підприємств та боротьби з корупцією.

Кредити, залучені від МВФ, використовуються для підтримки стабільності національної валюти та фінансування платіжного балансу України, спрямовані на пом'якшення економічних труднощів під час реформ, які сприяють економічному зростанню в країні. Без проведення програм економічних перетворень фінансова підтримка з офіційних джерел втрачає сенс, оскільки позичкові кошти будуть використані лише для вирішення поточних проблем платіжного балансу, що без реформ економіки може призвести до подальшого накопичення і перетворення їх у додатковий фінансовий тягар.

Співпраця з МВФ значною мірою сприяла тому, що наша країна змогла залучити значні кредитні ресурси від групи Світового банку. Ставши учасницею МВФ, Україна водночас вступила до структури Світового банку, їй була виділена квота в 10 678 акцій на загальну суму в 1,3 млрд дол. США. Валютну

готівку за вступ України до банку на суму 7,9 млн дол. США внесли Нідерланди, що є країною-опікуном нашої держави у цій банківській інституції.

Таким чином, «статутний капітал МБРР формується шляхом підписки держав-членів на його акції. Квоти держав у капіталі банку встановлюються на основі квот у МВФ. Загальна сума підписаного капіталу становить 189,5 млрд дол. Голоси в МБРР, як і в МВФ, розподіляються залежно від розміру внеску. Держава-член має 250 голосів плюс 1 додатковий на кожен придбану нею акцію. Підписка України становить 10 908 акцій (1315,9 млн дол.), тобто наша країна має в МБРР 11 158 голосів (0,7% від загальної кількості). Сплачений внесок 79,3 млн дол» [25].

Узагальнимо: «основна різниця між Світовим банком і МВФ полягає в тому, що МВФ більше концентрує свою увагу на питаннях короткострокової фінансової стабільності в країнах, тоді як Світовий банк зосереджується переважно на середньо- та довгострокових (за терміном реалізації) проектах структурних та галузевих перетворень в економіках країн» [33].

«Коли йдеться про фінансову стабілізацію в Україні, то це питання насамперед стосується діяльності МВФ. Коли ж мова йде про структурні і галузеві реформи, то тут на перший план серед міжнародних фінансових організацій постає Світовий банк, який концентрує свою увагу на перетвореннях на мікрорівні, на питаннях приватизації, дерегуляції галузевих перетворень, сприяє реформуванню енергетичної галузі, сільського господарства, соціального сектору та інших питань» [34].

Спочатку МБРР надавав кредити на конкретні об'єкти, переважно в інфраструктурному секторі, з уважним відбором. Це обмежувало можливості позичальників для маневру, що викликало їхнє невдоволення. З початку 80-х років кредити стали менше зв'язуватися з конкретними об'єктами і крім підприємств приватного сектору, банк почав надавати кредити державним підприємствам, але під гарантії уряду. Банк також кредитує галузі, які приватний капітал неохоче інвестує через їх високу капіталовіддачу або низьку рентабельність (енергетика, транспорт, сільське господарство).

Надання кредитів групою Світового банку має так званий демонстраційний ефект: авторитет цієї інституції спонукає приватних інвесторів та інші банки вкладати капітали в країни, які отримали кредити від МБРР. Таким чином, Світовий банк впливає на весь валютно-кредитний ринок.

Проекти МБРР в Україні можна розділити на системні та інвестиційні. Системні проекти спрямовані на реформування цілих секторів економіки, і кошти з таких траншів надсилаються безпосередньо в Держбюджет України. Мінфін потім повинен виділити фінансування для програми, визначеної в проекті - це є основною метою кредитів МБРР.

Щодо інвестиційних проектів, схема надання коштів МБРР трошки відрізняється. Ще на етапі підготовки проекту визначаються пакети закупівель, необхідних для впровадження, і джерела фінансування. Потім робоча група управління проектом, створена українською стороною (іноді з участю консультантів МБРР), готує тендерну документацію, оскільки всі закупівлі проводяться через відкриті міжнародні тендери.

Важливе значення у розбудові ринкових відносин в нашій країні належить інвестиціям регіональних міжнародних організацій серед яких особливе місце займає ЄБРР.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), створений у 1991 році, виконує свою місію в сприянні переходу до ринкової економіки та розвитку приватного підприємництва в країнах Центральної і Східної Європи та колишніх республік СРСР. Однією з ключових особливостей ЄБРР є акцент на підтримці приватної підприємницької ініціативи, який визначає, що не менше 60% фінансування повинно спрямовуватися до приватного сектора.

Функції ЄБРР, які визначають пріоритети його діяльності, включають:

- «сприяння переходу до ринкової економіки та оцінка впливу своїх проектів на процес переходу країн на ринкові умови господарювання;
- підтримка приватної підприємницької ініціативи;
- заохочення спільного фінансування проектів та залучення прямих іноземних інвестицій у приватний та державний сектори;

- мобілізація внутрішнього та зовнішнього капіталу;
- допомога в діяльності інших інституцій» [28].

Політика кредитування ЄБРР визначається конкретністю проектів і може бути надане як для підвищення фінансового стану фінансових інституцій, реорганізацію великих компаній, так і може мати місце форма надання дрібних кредитів компаніям з невеликою кількістю працівників.

Крім власних ресурсів, спрямованих на кредитування, ЄБРР залучає необхідні ресурси на міжнародних ринках, пропонує свої послуги за комерційними цінами, часто в співпраці з партнерами (співфінансуванням). ЄБРР також взаємодіє з численними міжнародними інституціями, зокрема з Групою Світового банку (СБ).

ЄБРР використовує як прямі, так і опосередковані фінансові інструменти. Пряме фінансування включає кредити, інвестиції в акціонерний капітал і гарантії. Кредити надаються для конкретних потреб, враховуючи кредитоспроможність позичальника. Інвестиції в акціонерний капітал передбачають купівлю субконтрольних пакетів акцій та гарантію розміщення акцій. Гарантії використовуються для полегшення доступу до фінансування та розподілу ризиків.

Опосередковане фінансування включає кредитні лінії для фінансових посередників, інвестиції в приватні акціонерні капітали, програми розвитку банків та співфінансування.

Співфінансування здійснюється з участю комерційних банків, офіційних партнерських установ, експортно-кредитних агентств та міжнародних фінансових установ.

Відзначимо, що саме «ЄБРР є адміністратором двох міжнародних фондів – Рахунку ядерної безпеки і Чорнобильського фонду «Укриття», з яких фінансувалися проекти міжнародної технічної допомоги з підготовки Чорнобильської АЕС зі зняття з експлуатації і перетворення об'єкта «Укриття» в екологічно безпечну систему» [5].

Розглянемо основи формування відносин України та Європейського Союзу. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набрала чинності 1 вересня 2017 року, стала найбільшим міжнародно-правовим документом в історії України та найбільшим договором з третьою країною, укладеним Європейським Союзом.

За даними Міністерства фінансів України: «В рамках співробітництва між Україною та ЄС, сторонами у 2014 - 2017 роках було реалізовано три програми макрофінансової (кредитної) допомоги ЄС.

Програми було впроваджено згідно укладених у 2013, 2014 та 2015 роках та згодом ратифікованих Верховною Радою України Меморандумів про взаєморозуміння і Кредитних угод між Україною та ЄС.

За результатами виконання сторонами зазначених договорів, Україною було отримано:

- усі заплановані кошти в рамках у сумі 1,360 млрд. євро у 2014 році та 250 млн. євро у 2015 році;
- перший та другий транші у сумі 1,2 млрд. євро у 2015 (600 млн. євро) та 2017 (600 млн. євро) роках» [25].

Зауважимо, що отримані кошти були зараховані на казначейський рахунок в НБУ та відповідно до умов визначених Меморандумами були використані на цілі зменшення зовнішнього фінансового тиску на Україну, покращення стану платіжного балансу і вирішення бюджетних потреб.

В рамках підписаної угоди про асоціацію з ЄС в Україні розширено напрями покращення інвестиційного клімату України, що дозволило підвищити наш рейтинг інвестиційної привабливості та посилити імідж регіонів. В умовах прийнятих рішень щодо скасування тарифних та нетарифних бар'єрів між Україною та ЄС мало місце надходження іноземного капіталу для забезпечення розвитку конкурентоспроможних виробництв в регіонах України.

Для нашої країни, яка на шляху до вступу у ЄС, підтримка інституції на сьогодні має історичне значення.

Висновки до розділу 1

У роботі розглянуто підходи до визначення терміну «міжнародна організація». Аналіз наукових підходів дозволяє сформулювати комплексне визначення «міжнародної організації» – це спільне об'єднання держав, установ, фізичних осіб, яка реалізує програму або мету на основі встановлених правил, процедур і принципів, її діяльність виходить за межі національних кордонів та є невід'ємною складовою сучасної інституційної структури світових валютно-фінансових відносин.

Досліджено, що головне призначення міжнародних фінансових інститутів полягає в регулюванні міжнародних валютно-кредитних та фінансових відносин з метою ефективного розвитку господарських зв'язків світу.

Визначено, що основними цілями цих інститутів є стійкий розвиток економіки, прискорення міжнародної валютної інтеграції, нормалізація та стабілізація міжнародних валютно-кредитних відносин, лібералізація валютно-кредитної політики між країнами, надання економічної допомоги країнам у розвитку та з перехідною економікою, збирання та обробка інформації та проведення наукових досліджень з питань міжнародних валютно-кредитних та фінансових відносин. На сучасному етапі розвитку валютно-фінансової кредитної галузі та її перспективи важко уявити без врахування вагової ролі валютно-фінансових організацій, які активно діють в поточному періоді для запобігання економічним кризам.

Міжнародні фінансово-кредитні установи сприяють розвитку зовнішньої торгівлі, міжнародного та регіонального валютно-фінансового співробітництва, підтримують рівновагу платіжних балансів країн-учасниць, регулюють курси їх валют, надають кредити та гарантують приватні позики за кордоном.

Важливо відзначити, що дії найбільших міжнародних фінансово-кредитних організацій виходять за межі функції стабілізації, що свідчить про перехід міжнародних відносин на новий рівень та фінансово-економічний прогрес.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка діяльності Міжнародного валютного фонду та групи Світового банку в Україні

Основними цілями співпраці України з МВФ є стабілізація фінансової системи, впровадження структурних реформ і створення фундаменту для сталого економічного росту. Міжнародний валютний фонд допомагає Україні відновити свою фінансову стійкість, надаючи рекомендації щодо найбільш ефективного впровадження програми реформ. Зокрема, співпраця з МВФ у наш час створює можливості для фінансування від інших міжнародних фінансових установ, таких як Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ, а також урядів інших країн, включаючи США, ЄС, Німеччину, Канаду, Японію та інші.

У співробітництві України з МВФ в межах кредитних програм можна виділити кілька етапів:

«1-й етап – 1994-1995 рр. Програма системної трансформаційної позики на суму 498,7 млн. СПЗ (763.1 млн дол. США.), метою якої була підтримка платіжного балансу України.

2-й етап – 1995-1998 рр. Трирічна програма Stand by, загальна сума кредиту на 1318,2 млн. СПЗ. (1 935 млн дол. США.), метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України

3-й етап – 1998-2002рр. Програма розширеного фінансування «Extended Fund Facility» (EFF), яка передбачала надання кредиту обсягом 2,6 млрд дол. США. У рамках цієї Програми EFF Україна отримала 1193,0 млн. СПЗ (1591,0 млн дол. США.), які були спрямовані на поповнення валютних резервів Національного банку України.

4-й етап – 2002-2008 рр. Співпраця, на безкредитній основі, в межах річної

програми «попереджувальний стенд-бай», яка надавала можливість отримати від МВФ зарезервованій кредит у сумі, еквівалентній 411,6 млн. СПЗ (30 % квоти України), у разі погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами країни. Проте, до кінця березня 2005 року співробітництво стало неможливим через невиконання умов програми. 2005-2008 роки: Співробітництво України з МВФ зосереджено у сфері технічної допомоги.

5-й етап – 2008-2013 рр. Нова дворічна програма співробітництва Stand by загальним обсягом в 802 % від квоти України в МВФ, або 11 млрд. СПЗ (приблизно 16,4 млрд дол. США). 3 млрд. СПЗ були в терміновому порядку зараховані до золотовалютних резервів Національного банку України.

6-й етап – 2014-2015 рр. Нова позика Stand by обсягом 16,5 млрд дол. США (10,976 млрд. СПЗ). В рамках цієї програми Україна отримала два транші обсягом 3 млрд дол. США (2,058 млрд. СПЗ) та 1,3 млрд дол. США (914,7 млн. СПЗ), але влітку 2014 року макроекономічні показники, було значно відкориговано через розгортання в Україні масштабної економічної кризи, в тому числі з причини військової агресії Російської Федерації.

11 березня 2015 року МВФ ухвалив заміну програми Stand by на нову, чотирирічну програму «Механізм розширеного фінансування» (EFF). Перший транш обсягом 5 млрд дол. США за новою програмою було отримано одразу після її ухвалення. Надання другого траншу обсягом 1,7 млрд дол. США (що було повністю спрямовано на поповнення резервів Національного банку) було ухвалено Радою директорів МВФ 31 липня 2015 року.

У вересні 2016 року надійшов третій транш (1 млрд дол. США). У квітні 2017 року – четвертий транш (1 млрд дол. США). Після цього програму було призупинено. МВФ наполягав на виконанні умов, зокрема про створення Антикорупційного суду та впровадження ринкової ціни на газ для населення. Останнє зобов'язання Україна вперше взяла на себе ще 31 жовтня 2008 року, коли було підписано Меморандум про економічну та фінансову політику.

7-й етап – у жовтні 2018 року активізовано домовленість про нову 14-місячну програму Stand by, що замінила попередній EFF і мала завершитися у

березні 2019 року. Передбачено обсяг фінансування в 3,9 млрд дол. США. Угоду укладено за тісної співпраці з ЄС і Світовим банком.

8-й етап – 7 грудня 2019 року було оголошено про початок нової програми кредитування терміном на 3 роки і обсягом у 5,5 млрд. дол. США. 9 червня 2020 року Міжнародний валютний фонд затвердив 18-місячну програму підтримки України на 5 млрд дол. Перший транш у розмірі 2,1 млрд дол. Україна отримала 12 червня. Програма Stand-by 2020 зосереджена на ключовому завданні – підтримка макроекономічної та фінансової стабільності і охоплюватиме, серед іншого такі сфери як: Фіскальна політика; Монетарна політика; Політика фінансового сектору; Енергетична політика та Антикорупційна політика» [25].

9 етап. Наступний етап співпраці охоплює період повномасштабного російського вторгнення. 30 березня 2022 року було схвалено чотирирічну програму розширеного фінансування (The Extended Fund Facility) на суму 15,6 млрд дол Радою виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду. Ця програма є частиною загального пакету підтримки України від міжнародних партнерів на суму 115 млрд. дол. Перший транш у розмірі 2,7 млрд дол надійшов у 2022 році. У 2023 році від МВФ Україна може отримати три транші на суму 4,5 млрд. дол, однак для нас визначено 19 структурних маяків, які потрібно виконати [19].

Основна мета програми - забезпечити фіскальну, зовнішню, цінову та фінансову стабільність в умовах високого рівня невизначеності, а також відновити боргову стійкість як за оптимістичним, так і за песимістичним сценарієм. Програма спрямована на підтримку реформ та зміцнення інститутів для сприяння сталому довгостроковому економічному зростанню в умовах післявоєнної відбудови та набуття членства Україною в Європейському Союзі.

У зв'язку з високим ступенем невизначеності, спричиненим воєнним конфліктом Росії проти України, програма Extended Fund Facility (EFF) буде реалізована у два етапи. Перший етап передбачає збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах війни. Це включає забезпечення стійкого зниження інфляції, утримання стабільності обмінного курсу та збереження

достатнього рівня міжнародних резервів. У випадку сприятливих умов, Національний банк України (НБУ) може поступово перейти до гнучкого обмінного курсу, послабити валютні обмеження та повернутися до інфляційного таргетування. Також передбачено, що НБУ сприятиме конкуренції між банками за строкові депозити для збільшення привабливості гривневих активів, що є важливою передумовою для сталого зниження інфляції.

Другий етап, який настає після війни, передбачає структурні реформи для підтримки макроекономічної та фінансової стабільності, підтримання післявоєнної відбудови та прискорення вступу України до Європейського Союзу. На цьому етапі НБУ планує повернутися до плаваючого обмінного курсу та інфляційного таргетування. Важливою складовою програми є також підтримання фінансової незалежності НБУ та уникнення емісійного фінансування державного бюджету. Фінансування бюджетного дефіциту повинно повністю здійснюватися за рахунок міжнародних партнерів та залучень уряду на внутрішньому ринку, і емісійне фінансування розглядається як остання можливість.

Однією з ключових нововведень, яке відсутнє в попередніх програмах, є впровадження середньострокової стратегії доходів на п'ять років. Це щось у вигляді плану податкових надходжень, на який у найближчі п'ять років буде спиратися український держбюджет.

Крім того, уряд має переглянути макропараметри, на яких базується бюджет цього року. Зокрема, це стосується середньорічного курсу долара (за поточною редакцією - 42,2 грн/дол), який визначає гривневий еквівалент надходжень від митниці та видатків на погашення держборгу.

Окремий блок питань, як і в попередніх програмах, буде присвячений антикорупції. В цьому випадку нововведенням стане перезавантаження Бюро економічної безпеки (БЕБ) через проведення нового конкурсу за прикладом відбору директора Національного антикорупційного бюро (НАБУ).

Розглянемо співпрацю з Світовим банком. Світовий банк становить другий за величиною кредитор для України, відразу після Міжнародного валютного

фонду (МВФ). Протягом років співпраці, Світовий банк затвердив для України 58 позик на загальну суму 12,83 мільярда доларів США, з яких Україна отримала 9,6 мільярда доларів США станом на кінець 2020 року.

Співпраця з Світовим банком має на меті підтримку державного бюджету, реалізацію інституційних та структурних реформ, а також підготовку та реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, спрямованих на пріоритетні напрямки економічного розвитку України.

З метою підтримки України у питання запровадження структурних економічних реформ, Світовим банком було надано гарантію щодо підтримки державної політики у сфері економічного зростання та «фіскально стійких послуг» [26].

Станом на 1 листопада 2020 року в реалізації перебувало 10 інвестиційних проектів та 1 системний проект на суму 2 793,04 мільйона доларів США, з яких 1 286,78 мільйона доларів США (46,07% загальної суми позик) було використано.

Станом на 1 травня 2022 року портфель проектів МБРР включав 20 проектів, з яких 17 є інвестиційними та знаходяться на стадії реалізації, та 3 системні проекти на суму 4 068,93 мільйона доларів США та 737,05 мільйона євро. Вибірка коштів за цими проектами складає 3 003,49 мільйона доларів США та 657,5 мільйона євро (73,82% загальної суми позик).

Зазначимо, що кредити, які Україна отримує від Світового банку, є дуже привабливим джерелом зовнішнього фінансування. У відповідності з класифікацією Світового банку, Україна входить до третьої категорії країн з середнім рівнем доходів. Такі країни можуть користуватися строком погашення кредитів у 17 років з пільговим періодом у 5 років, під час якого сплачуються лише відсотки.

Насьогодні «міжнародна допомога важлива для забезпечення повноцінного функціонування фінансової системи України, фінансування першочергових соціальних видатків та підтримки економіки. Світовий банк з перших днів широкомасштабної війни РФ проти України забезпечив

безпрецедентну підтримку нашої держави.

Так, у березні 2022 р., у надзвичайно короткі строки, було затверджено додатковий пакет підтримки для України в розмірі понад 500 млн євро, які були спрямовані до загального фонду державного бюджету на покриття нагальних соціальних та гуманітарних витрат» [25].

Розглянемо обсяги залучених коштів за програмами «Вільна Україна» у табл.2.1

Таблиця 2.1

Програми відновлення України в умовах надзвичайної економічної ситуації та обсяги виділених коштів

Назва програми	Сума
1	2
Додаткова позика на підтримку бюджету	350 млн дол. США
Двосторонні гарантії, загалом: у т. ч: Нідерланди – 84 млн дол. США Швеція – 50 млн дол. США	134 млн дол. США
Грантове фінансування у багатосторонній донорській трастовий фонд (MDTF), загалом: у т. ч: Велика Британія – 92 млн дол. США Данія – 22 млн дол. США Латвія – 5,5 млн дол. США Литва – 5,5 млн дол. США Ісландія – 1 млн дол. США Австрія – 11 млн дол. США Норвегія – 31 млн дол. США Сполучені Штати Америки – 1 млрд дол. США	1,168 млрд дол. США
Підтримка державних витратків для забезпечення стійкого державного управління (PEACE)	
Екстрена підтримка державних послуг завдяки проекту PEACE, загалом:	1 млрд дол. США
Двосторонні гарантії завдяки проекту PEACE, загалом: у т. ч: Велика Британія – 1,450 млн дол. США Нідерланди – 21 млн дол. США Латвія – 10 млн дол. США Литва – 10 млн дол. США Данія – 30 млн дол. США	1,521 млрд дол. США
Грантове фінансування у фонд проекту PEACE (MDTF), загалом: у т. ч: Сполучені Штати Америки – 10,3 млрд дол. США Німеччина – 50 млн дол. США Іспанія – 48 млн дол. США	

Продовження табл.2.1

1	2
Фінляндія – 21 млн дол. США Ірландія – 21 млн дол. США Швейцарія – 11 млн дол. США Бельгія – 3 млн дол. США Ісландія – 1 млн дол. США	10,455 млрд дол. США
Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF)	
Загалом: у т. ч: Австрія – 21 млн дол. США Ісландія – 2,5 млн дол. США Литва – 5 млн дол. США Нідерланди – 95 млн дол. США Норвегія – 100 млн дол. США Швеція – 14 млн дол. США Швейцарія – 58 млн дол. США	295 млн дол. США
Проект «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)»	
Загалом: у т. ч: Іспанія – 100 млн дол. США ГФФ – 10 млн дол. США	110 млн дол. США
Спеціальний переказ через Цільовий фонд одного донора, загалом:	1,7 млрд дол. США
Інші позики Світового банку (Реструктуризація та діючий портфель), загалом:	635 млн дол. США
Паралельне фінансування від Японії приєднане до позики Світового банку, загалом	600 млн дол. США
У рамках підготовки, загалом:	124 млн дол. США
Загальна мобілізована сума на даний час, загалом:	18,092 млрд дол. США
Кошти, що вже надійшли, загалом:	16,446 млрд дол. США

Джерело: [25]

Розглянемо ключові проекти, які реалізуються в Україні даною організацією. Основним фінансовим інструментом Світового банку в Україні став Проект «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE) та відкрив можливість іншим міжнародним донорам об'єднати зусилля для надання швидкої, цільової та прогнозованої підтримки.

У серпні 2022 року проект PEACE отримав грант від Сполучених Штатів Америки у розмірі 4,5 млрд доларів США. Допомога від країн-донорів продовжується, зокрема, у вересні 2022 року PEACE залучив додаткові 530 млн

доларів США у вигляді кредитних гарантій від Великої Британії та Королівства Данії, а також 4,5 млрд доларів США у формі додаткового грантового фінансування від уряду Сполучених Штатів.

На 20 грудня 2022 року Світовий банк анонсував надання додаткових 500 млн доларів США у вигляді позики від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), що підтримується гарантіями Великої Британії та входить у рамки проєкту PEACE.

Ці додаткові 500 млн доларів США кредитних коштів МБРР, надані в межах реалізації проєкту PEACE, будуть спрямовані на фінансування різних витрат, таких як допомога сім'ям з дітьми, виплати зарплати державним службовцям, та комунальні платежі. Це важливо для забезпечення надання цих державних послуг під час війни, з метою мінімізації втрат людського капіталу і забезпечення подальшого відновлення країни та її економіки після завершення конфлікту.

З метою поліпшення та зміцнення системи первинної медичної допомоги був розроблений проєкт «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)» у відповідь на зростаючі потреби у наданні послуг у час війни, зокрема в галузі психічного здоров'я населення, відновлення та посилення обмежених ресурсами лікарень, а також підтримки розвитку ключових закладів охорони здоров'я.

Початкове фінансування проєкту включає кредит Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) на суму 100 млн євро, який гарантується урядом Іспанії, та грант Глобального фонду для фінансування програм для жінок, дітей та підлітків (GFF) на суму 10 млн доларів США. Загальний обсяг фінансування проєкту планується збільшити до 500 млн доларів США, включаючи грант, наданий Цільовим фондом підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF).

Цей проєкт, спільно з Світовим банком, реалізує важливі заходи, враховуючи потреби українського сектору охорони здоров'я, і представляє собою скоординований механізм фінансування та підтримки, спрямований на

забезпечення невідкладних потреб держави в умовах війни та наступного відновлення країни. Спеціально створений Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF), яким керує Світовий банк, сприятиме координації фінансування та виконанню дій для забезпечення функціонування урядових служб та надання адміністративних послуг, а також реалізації програми відновлення та реформ в Україні.

Після того як уряд Швейцарії обіцяв здійснити установчий внесок та інші внески урядів Австрії, Ісландії, Литви, Нідерландів, Норвегії та Швеції, загальна початкова сума Фонду складає 250 млн доларів США. Канада та Японія також висловили намір підтримати URTF, і очікується, що інші партнери також приєднаються [19].

У зв'язку з нестабільністю, викликаною війною, партнерам України доводиться вживати довгостроковий підхід до підтримки урядових заходів, спрямованих на відновлення та відбудову країни.

Фонд є гнучкою платформою, яка дозволяє швидко реагувати на зміни обставин та потреби України протягом перших десяти років своєї діяльності. Це сприяє посиленню загальної готовності реагування на нові кризи та виклики. URTF буде діяти в рамках Фонду мультидонорських ресурсів для функціонування інститутів та інфраструктури України (MRII – MRIU), який є частиною широкої міжнародної підтримки для України та координується Групою Світового банку.

Нові напрями співпраці України із Світовим банком пов'язані із обранням Головою Ради керуючих Світового банку та МВФ на 2023 рік міністра фінансів Сергія Марченка, такий статус дозволить підвищити ефективність співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями та країнами-членами групи Світового банку та МВФ, а також з'явиться можливість Україні отримати необхідну допомогу за рахунок грантів та кредитних ресурсів для підтримки бюджету під час війни та відновлення країни.

2.2. Аналіз програм співробітництва України з регіональними міжнародними фінансовими інститутами

Регіональні міжнародні фінансові установи мають схожі з глобальними фінансовими організаціями пріоритети, пов'язані із розвитком економіки, економічної співпраці та інтеграції у регіоні. Вони мають схожий порядок формування ресурсів, однакову форму управління, тотожні об'єкти кредитування як правило це інфраструктура, сільське господарство, добувна промисловість. Міжнародні організації регіонального типу надають кредити виключно країнам-членам.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) створений у 1957 році, може залучати фінансові ресурси на європейських та міжнародних ринках капіталу, випускаючи облігації. Основні напрями використання цих коштів включають розвиток енергетики, транспорту та телекомунікацій.

На даний момент акціонерами Європейського інвестиційного банку є 27 країн Європейського Союзу. ЄІБ не лише надає кредити, а й виступає найбільшим позичальником фінансових ресурсів на глобальних фінансових ринках капіталу.

З початку співпраці у 2004 році Україна розпочала взаємодію з Європейським інвестиційним банком для «створення нормативно-правової бази з метою залучення його ресурсів для реалізації інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проектів» [3].

Станом на 1 травня 2022 року загальний обсяг фінансових ресурсів, які надав ЄІБ в Україні, становить понад 7,5 мільярда євро, охоплюючи як державний, так і приватний сектор.

Наразі проектний портфель ЄІБ у державному секторі налічує 25 проектів з загальним обсягом 5,2 мільярда євро. З цих проектів 21 знаходяться на стадії реалізації, загальний обсяг яких становить 4,55 мільярда євро.

Станом на 1 травня 2022 року зазначений портфель був використаний на

суму 1 532,82 мільйона євро, включаючи 104,29 мільйона євро у 2020 році, 163,84 мільйона євро у 2021 році та 668 мільйонів євро у 2022 році, з яких 639 мільйонів євро були використані для поповнення загального фонду Державного бюджету України. Використання коштів за проектами ЄІБ в державному секторі наведено в додатку А [27].

Наступною організацією, засновницею якої є наша країна – це Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР) як регіональний багатонаціональний банк зі статутним капіталом 1 млрд СДР, заснований країнами Чорноморського басейну (Азербайджаном, Албанією, Болгарією, Вірменією, Грецією, Грузією, Молдовою, Росією, Румунією, Туреччиною та Україною) та розпочав операційну діяльність з 1 червня 1999р. Штаб-квартира установи знаходиться у Салоніках (Греція). Україна зробила внесок до статутного фонду ЧБТР у розмірі 10%, що становить 13,5 млн СДР (18,15 млн дол. США).

«ЧБТР створено з метою поглиблення інтеграції та зміцнення зв'язків між країнами Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС). Пріоритетними для банку є питання, що стосуються транспортних сполучень (морських та сухопутних), енергетики, сільського господарства, торгівлі тощо. Банк здійснює технічну й консультативну допомогу у виробленні ефективної економічної політики, засновуватиме спеціальні фонди для сприяння інвестуванню в економічні та соціальні проекти, надаватиме гарантії та братиме участь у гарантіях і фінансових структурах державного й приватного секторів» [2].

До війни Чорноморським банком торгівлі та розвитку було схвалено 53 інвестиційні проекти в Україні на загальну суму в 842,7 млн євро, здійснено фінансування за 48 в розмірі 776,2 млн євро, що підтверджувало статус України як активного учасника міжнародних економічних відносин, однак з початком війни участь нашої країни у даній регіональній організації поряд з країною терористом є неприйнятною.

Україна приєдналася до Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) 13 серпня 1992 року. Розвиток малого та середнього підприємництва в

країні наразі залишається недостатньо розвиненим, і співпраця з Банком фокусується на сприянні розвитку цього перспективного сектора економіки. Одним з пріоритетних напрямків є фінансування проектів модернізації систем теплопостачання, зокрема муніципальних. Першим отримала цільовий кредит міська рада Тернополя (10 мільйонів євро).

Пріоритетними напрямками діяльності ЄБРР в Україні є:

1. Підтримка приватних ініціатив та розвиток приватного сектору
2. Посилення стану фінансового сектора.
3. Забезпечення реструктуризації та модернізації енергетичного сектору.
4. Підтримка розвитку малих та середніх підприємств (МСП).
5. Підтримка реконструкції та реформ ключових секторів критичної інфраструктури, таких як транспорт, телекомунікації та комунальні послуги.
6. Підтримка підвищення ядерної безпеки.

На даний момент Європейський банк реконструкції та розвитку знаходиться у статусі міжнародної фінансової організації, що має найвищий кредитний рейтинг (AAA).

ЄБРР не фінансує витрати державного бюджету, а надає фінансування лише інвестиційним проектам розвитку в приватному та державному секторах, за винятком оборонної та тютюнової промисловості, а також проектів грального бізнесу.

У межах своєї стратегії ЄБРР працює в двох напрямках: «надання міжнародних кредитів на пільгових умовах під державні гарантії та кредитування приватних підприємств на комерційних умовах.

ЄБРР є одним з найбільших інституційних інвесторів в Україні. Станом на початок травня 2022 року сукупний обсяг фінансування, виділеного Україні Банком, становить 16,5 млрд євро в рамках 510 проектів.

На стадії реалізації перебуває 9 спільних з ЄБРР проектів загальним обсягом позик 1 764,0 млн євро. Обсяг використання коштів позик ЄБРР за цими проектами станом на 30 квітня 2022 року склав 600,67 млн євро (34,1 % загальної суми позик)» [28].

Таблиця 2.2

Використання кредитних коштів за проектами ЄБРР в державному секторі

Назва проекту, дата угоди	Сума позики, млн євро	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Всього вибрано, млн євро	Всього вибрано, %	Кінцева дата використання кредиту
Проект розвитку АТ «Укрпошта»: логістична мережа та сільське відділення (16.11.2020)	63			22,42	0,98	23,4	37,14	31.12.2023
Розвиток трансєвропейської транспортної мережі (Україна – дорожні коридори) (18.12.2020)	450			1	1,9	2,9	0,64	31.12.2026
Проект електрифікації укразалізниці (напрямок Долинська-Миколаїв-Колосівка) (30.12.2017)	150			1,25		1,25	0,83	19.12.2022
Проект модернізації мережі електропередачі (30.07.2019)	149		1,49	0,24		1,73	1,16	20.06.2026
Продовження 3 лінії метрополітену у Харкові (11.12.2017)	160		1,6	0,75		2,35	1,47	31.12.2022
Реабілітація гідроелектростанцій (30.12.2015)	180	24,43	14,63	16,39	8	84,05	46,69	30.06.2022
Завершення будівництва метрополітену у м.Дніпропетровськ (27.07.2012)	152	7,55	10,62	15,36		51,36	33,79	21.12.2024
Україна: комплексна програма підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій (25.03.2013)	300	125,77	16,82	0,81	0,19	297,81	99,27	15.01.2023
Будівництво повітряної лінії 750кВ Запорізька АЕС-Каховська (19.10.2010)	160	6,84		1,29		135,82	84,89	15.12.2023
Всього	1764	164,6	45,16	59,51	11,07	600,67	34,05	

Станом на 30.04.2022 року

З даних табл.2.2 бачимо, що загальний обсяг кредитування за проектами складає 1764 млн євро, вибрано коштів лише на 34,05% , що пов'язано із збройною агресією росії.

За інформаційною довідкою Міністерства фінансів України: «ЄБРР є одним з найбільших інституційних інвесторів в Україні. Станом на 01 листопада 2023 року сукупний обсяг виділеного Україні Банком фінансування становить 18,96 млрд євро в рамках 556 проектів. На стадії реалізації знаходиться 11 спільних з ЄБРР проектів загальним обсягом позик 2364,0 млн євро» [28].

Детальну вибірку по проектах наведено в дод.Б. Представлені дані свідчать, що вибрано кошти за проектами станом на 01.11.2023 на 69,09% або 1609,56 млн євро.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС була підписана у два етапи. Політичну частину Угоди підписали 21 березня 2014 року під час Позачергового Саміту Україна – ЄС. Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк представляв Україну, і того дня були укладені угода, що включала Преамбулу, Статтю 1, Розділи I, II і VII. У той же день Україна також заявила про свої зобов'язання з ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року, які мали бути виконані після внесення змін до Конституції України.

27 червня 2014 року під час засідання Ради ЄС Президент України Петро Порошенко та керівництво Європейського Союзу підписали економічну частину Угоди, включаючи розділи III-VI. Це сталося під час засідання Ради ЄС з участю глав держав і урядів 28 держав-членів ЄС.

Угоду ратифікували Верховна Рада України та Європейський Парламент 16 вересня 2014 року. Обидва органи одночасно завершили усі внутрішньодержавні процедури ратифікації. Українська сторона передала ратифікаційні грамоти до депозитарію.

Згідно зі статтею 486 Угоди, починаючи з 1 листопада 2014 року, Угода була тимчасово застосована до моменту набрання нею повної чинності. 1 вересня 2017 року після завершення тривалого процесу ратифікації Угода набула чинності в повному обсязі.

09 липня 2018 року вступило в дію законодавче рішення Європарламенту та Ради ЄС, щодо надання Україні четвертої програми макрофінансової допомоги ЄС у розмірі 1 мільярда євро (МФД-4). Після консультацій, 14 вересня 2018 року сторонами було підписано Меморандум про взаєморозуміння та Кредитну угоду між Україною та ЄС. Закон України про ратифікацію цих міжнародних договорів був ухвалений 8 листопада 2018 року і набрав чинності 30 листопада 2018 року [24].

Мета цієї допомоги полягає в підтримці економічної стабілізації в Україні, забезпечуючи зовнішнє фінансування у 2018–2019 роках через середньо- та довгострокові позики, а також підтримка програми реформ. Допомога, розподілена двома траншами до 1 мільярда євро, буде виплачена після виконання пакету заходів, визначеного у Меморандумі про взаєморозуміння.

Виплати будуть обумовлені успішною оцінкою виконання програми МВФ, як це зазвичай відбувається в рамках інструменту макрофінансової допомоги ЄС. Меморандумом визначаються умови виділення коштів, включаючи управління державними фінансами, належне урядування, боротьбу з корупцією, секторальні реформи, державні підприємства та соціальну політику. Кредитна угода визначає технічні аспекти надання позикових коштів.

Після успішної оцінки виконання Україною умов першого траншу 30 листопада 2018 року Європейська Комісія затвердила виплату позитивним рішенням, видаючи Україні 500 млн євро першого траншу четвертої програми макрофінансової допомоги ЄС. 11 грудня 2018 року Україна отримала перший транш у розмірі 500 млн євро (чиста сума рефінансування склала 510,854 млн євро) як позику з відсотковою ставкою 1,25% та кінцевим терміном погашення у квітні 2033 року.

18 червня 2019 року Центральне агентство з управління проектами (СРМА, Литва), спільно з Представництвом Європейського Союзу в Україні та у партнерстві з Міністерством фінансів України, Державною фіскальною службою та Державною податковою службою, розпочинає реалізацію програми менеджменту державних фінансів в Україні (EU4PFM).

В грудні 2016 року Уряд України та Європейський Союз уклали чотири Угоди про фінансування спільних операційних програм прикордонного співробітництва, а саме: «Україна – Польща – Білорусь 2014-2020 роки», «Україна – Угорщина – Словаччина – Румунія 2014-2020 роки», «Україна – Румунія 2014-2020 роки», «Басейн Чорного моря 2014-2020 роки» [25].

Виконання цих програм прикордонного співробітництва сприятиме ефективній та взаємовигідній співпраці між прикордонними регіонами України та країн-партнерів. Це включатиме реалізацію спільних проектів, обмін досвідом та кращими практиками між країнами-партнерами в різних сферах для сприяння вирішенню спільних проблем розвитку, а також залучення додаткових ресурсів для збалансованого розвитку та підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів України.

Кредитна установа для відбудови (KfW) є державним банком Федеральної Республіки Німеччина і відзначається лідерством серед банків країни в сприянні економічному розвитку Німеччини, Європи та світу.

Діяльність KfW охоплює різні сфери, включаючи підтримку малого та середнього бізнесу, надання загальних позик, фінансування будівництва та енергозбереження, охорону навколишнього середовища, а також фінансування соціальної інфраструктури, такої як водопостачання, енергопостачання, освіта, охорона здоров'я і інше. Крім того, KfW займається експортним та проектним фінансуванням, а також рефінансуванням. Загальний обсяг кредитного портфеля активних проектів становить 357,5 млн євро, і станом на 1 травня 2022 року вже використано 227,96 млн євро (56,65%). З цієї суми 150 млн євро спрямовано на загальний фонд Державного бюджету України. Детальну вибірку фінансування за проектами установи наведено в дод.В [14].

Підсумуюмо, міжнародні регіональні фінансові організації відіграють важливу роль у розвитку економіки та фінансового сектору країн. Для України, співпраця має важливе значення у таких напрямках:

1. Фінансова підтримка для вирішення фінансових труднощів в умовах війни, фінансування конкретних проектів, спрямованих на розвиток

інфраструктури, торгівлі, енергетики тощо.

2. Технічна допомога та консультації в галузі економічного розвитку, зокрема, впровадження кращих практик у фінансовому секторі, супровід реформ, технічну допомогу у розробці політики тощо.

3. Підтримка європейської інтеграції як ключовий для нашої країни фактор.

4. Збільшення доступу до ринків та розширення своєї економічної присутності.

5. Забезпечення умов для стабільності є важливою для приваблення інвестицій та розвитку.

6. Співпраця в галузі безпеки є важливим аспектом в умовах геополітичних викликів.

Участь в міжнародних регіональних фінансових організаціях дозволяє Україні активно співпрацювати з іншими країнами та організаціями для спільного розвитку.

2.3. Оцінка рівня заборгованості України перед міжнародними валютно-фінансовими організаціями

Україна стикається зі серйозною фінансовою проблемою у вигляді державного боргу. Цей борг, як і у багатьох інших країнах, розподіляється на внутрішній та зовнішній. Внутрішній державний борг включає зобов'язання уряду перед внутрішніми кредиторами, такі як державні цінні папери, невиплата заробітної плати у всіх секторах економіки, взаємні фінансові зобов'язання між підприємствами та державою, а також борг уряду перед підприємствами за надану продукцію.

Зовнішній державний борг включає в себе зобов'язання держави перед іноземними громадянами, юридичними особами, іноземними урядами та міжнародними фінансовими організаціями. Розглянемо структуру та динаміку державного боргу України в табл.2.3.

Таблиця 2.3

Структура та динаміка державного боргу України, млрд дол США

Показник	Станом на 01.01.				Відхилення (+,-) 2022 року до 2019 року
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р	
Загальна сума державного та гарантованого державного боргу	84,37	90,25	97,95	95,38	11,01
Державний борг	74,36	79,9	86,61	84,24	9,88
Внутрішній борг	35,01	35,39	38,95	36,86	1,85
Зовнішній борг	39,34	44,51	47,66	47,38	8,04
Заборгованість від МФО	12,34	15,68	16,98	16,81	4,47
Частка боргу перед МФО, %	31,4	35,2	35,6	35,5	4,1
Гарантований державний борг:	10	10,35	11,34	11,14	1,14
внутрішній	0,39	1,14	1,8	1,72	1,33
зовнішній	9,61	9,21	9,54	9,42	-0,19

Узагальнено за [6-8;16-17; 25]

Отже, частка заборгованості перед міжнародними організаціями зросла за досліджуваний період з 31,4% до 35,5%. Зовнішня заборгованість країни включає передусім зобов'язання за отриманими кредитами від міжнародних фінансових установ, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського Інвестиційного банку, Європейського Союзу, Міжнародного банку реконструкції та розвитку і Міжнародного валютного фонду. Також це включає зобов'язання за кредитами, отриманими від урядів інших країн, таких як Великобританія, Німеччина, Польща, США, Франція, Японія та інші. Зовнішній державний борг також охоплює кредити від іноземних комерційних банків та фінансових установ, таких як Cargill, Chase Manhattan Bank, Credit Agricole Corporate and Investment Bank, Deutsche Bank і інші. Крім того, до складу зовнішнього державного боргу входить зобов'язаність за випущеними Україною облігаціями зовнішньої державної позики.

Обсяг валового зовнішнього боргу України у 2022 році зріс на 1,2 млрд дол. США та на кінець року становив 131,0 млрд дол. США. Відносно ВВП обсяг боргу збільшився за рік із 64,6% до 82,3%. Зовнішній борг державного сектору збільшився на 12,1 млрд дол. США та становив 69.1 млрд дол. США (43,5% від

ВВП). Зовнішні зобов'язання приватного сектору зменшилися на 10,8 млрд дол. США та становили 61,8 млрд дол. США (38,8% від ВВП).

Розглянемо структуру зовнішнього боргу України перед міжнародними організаціями (рис.2.1).

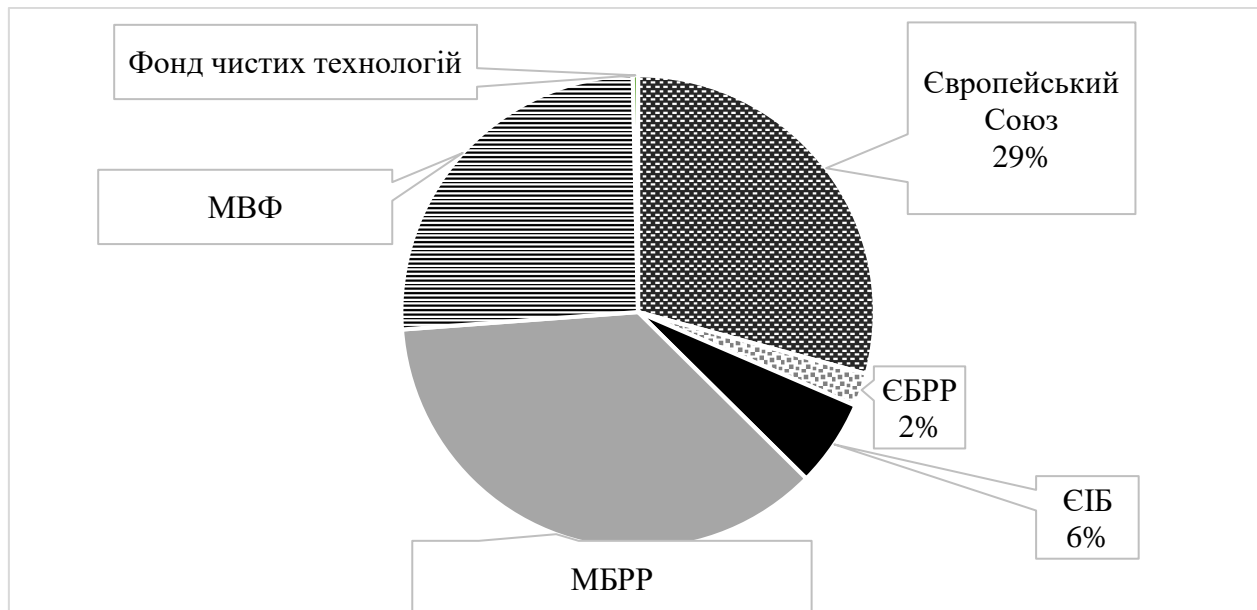

Рис.2.2. Структура зовнішнього боргу від міжнародних фінансових організацій

Зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління збільшилися на 14,1 млрд дол. США – до 65,3 млрд дол. США (41,0% від ВВП) за рахунок чистого залучення кредитів від міжнародних партнерів (14,7 млрд дол. США) та від МВФ (2,3 млрд дол. США) [10]. На основі даних Міністерства фінансів України розглянемо структуру гарантованого зовнішнього боргу перед міжнародними фінансовими організаціями.

Гарантований державою зовнішній борг передбачає, перш за все, заборгованість за кредитами державних організацій, які отримали фінансування від іноземних фінансових установ, таких як Європейська спільнота з атомної енергії, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк і інші.

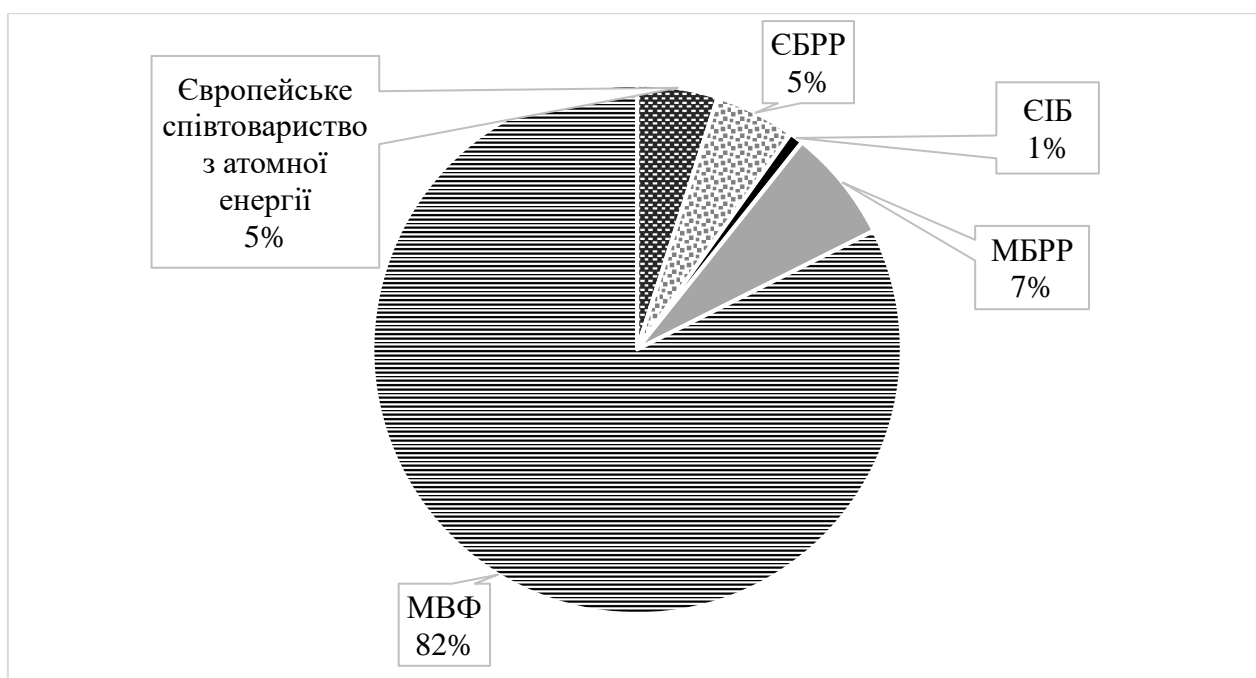

Рис.2.2. Структура гарантованого зовнішнього боргу від міжнародних фінансових організацій

Розглянемо детальніше структуру зовнішнього державного та гарантованого державою боргу в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Структура зовнішнього державного боргу України

Показник	Млрд дол США	Млрд грн	Частка в загальній структурі, %
1	2	3	4
Загальна сума	95,38	2745,37	100
Державний борг	84,24	2424,65	88,32
Внутрішній борг	36,86	1060,99	38,65
Зовнішній борг	47,38	1363,66	49,67
Загальна сума заборгованості перед МФО	16,81	483,72	17,62
Європейський банк реконструкції та розвитку	0,38	10,94	0,4
Європейський Інвестиційний Банк	1	28,7	1,05
Європейський Союз	4,91	141,25	5,15
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	6,12	176,23	6,42
Міжнародний Валютний Фонд	4,34	124,87	4,55
Фонд чистих технологій (МБРР)	0,06	1,68	0,06
Гарантований державою борг	11,14	320,72	11,68
Внутрішній борг	1,72	49,57	1,81
Зовнішній борг	9,42	271,16	9,88

Продовження Табл.2.4

1. Заборгованість за позиками міжнародних фінансових організацій	6,78	195,03	7,1
Європейське співтовариство	0,33	9,61	0,35
Європейський банк реконструкції та розвитку	0,33	9,61	0,35
Європейський Інвестиційний Банк	0,06	1,72	0,06
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	0,47	13,48	0,49
Міжнародний Валютний Фонд	5,58	160,61	5,85
2. Заборгованість за позиками , одержаними від органів управління іноземних держав			
3. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, фінансових установ	1,01	28,97	1,06
4. Заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку	1,53	43,9	1,6
5. Заборгованість, не віднесена до інших категорій	0,11	3,26	0,12

Джерело [16-17; 21; 25]

Вивчення структури зовнішнього державного боргу України (за даними представленими на рис.2.1, 2.2 та в табл. 2.4) вказує на те, що у структурі зовнішнього боргу вагоме місце належить МВФ, МБРР, Європейському Союзу.

Зауважимо, що частка відсотка у загальній структурі боргу, вираженого в іноземній валюті, представляє значущі ризики для фінансової системи та економіки України в цілому. Це особливо актуально через можливість збільшення обсягу державної заборгованості в разі впадіння вартості національної валюти, що може викликати труднощі в обслуговуванні боргових зобов'язань. Процес надання та повернення фінансових ресурсів Україні включає в себе операції купівлі-продажу відповідної кількості валюти, що відображається у збільшенні рівня зовнішнього боргу країни-позичальника [10]. Кредит від МВФ, хоча є відносно недорогим, оскільки передбачає виплату відсотків приблизно на рівні 2% річних від загальної суми боргу. Проте, за даними рейтингового агентства Fitch, цей рівень платежів все одно перевищує фінансові можливості України за її зовнішніми запозиченнями. Агентство вказує, що обсяг непогашеного кредиту для України перевищує рівень 900% від звичайної квоти,

при якій зазвичай відбувається пост-моніторинг.

Досить важливим показником ефективної діяльності будь якої держави є відношення обсягу її державного боргу до валового внутрішнього продукту. Як ми знаємо, граничний обсяг державного боргу нашої країни не має перевищувати 60% її ВВП. Однак в умовах війни державний борг наближається до позначки 100% ВВП, в тому числі валовий зовнішній борг зріс з 64,6 до 82,3% за 2022 рік.

Для оптимізації механізму міжнародних позик в Україні та підвищення ефективності співпраці з міжнародними фінансово-кредитними організаціями, необхідно вдосконалити існуючу співпрацю між нашою державою та міжнародними фінансово-кредитними організаціями в сучасних реаліях.

Висновки до розділу 2

Протягом своєї незалежності Україна приєдналася до численних фінансово-кредитних організацій та активно співпрацює з ними, виступаючи одним з найбільших позичальників на міжнародному ринку. Аналіз співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями вказує на наступне:

Від МВФ було отримано понад 15 мільярдів доларів за програмами "Стенд-бай" та механізмом розширеного кредитування. Зокрема, за програмою розширеного фінансування, підписаною у 2015 році, отримано значну суму.

В рамках затвердженої стратегічної програми інституції, ЄБРР здійснює діяльність у двох напрямках:

- пільгове міжнародне кредитування під державні гарантії;
- комерційне кредитування приватних підприємств.

ЄБРР визначено одним з найбільших інституційних інвесторів в Україні. Станом на 01 листопада 2023 року сукупний обсяг виділеного Україні Банком фінансування становить 18,96 млрд євро в рамках 556 проектів. На стадії реалізації знаходиться 11 спільних з ЄБРР проектів загальним обсягом позик 2 364,0 млн євро. Обсяг використання коштів позик ЄБРР за цими проектами

станом на 01 листопада 2023 року – 1 609,56 млн євро (68,09% загальної суми позик) [36].

За підтримки ЄІБ фінансуються 10 інвестиційних проектів, сума позик за якими становить близько 2 мільярдів євро.

Світовий банк, другий за МВФ, щодо надання кредитів Україні, затвердив протягом років 73 позики загальною сумою понад 17,0 млрд доларів США та 2,2 млрд євро, з яких було отримано 15,38 млрд доларів США та 2,2 млрд євро.

Узагальнено, що кредитні ресурси даної установи використовуються для фінансування державного бюджету, здійснення інституційних та структурних реформ, а також для підготовки та реалізації довгострокових інвестиційних проектів, що відповідають основним напрямкам економічного розвитку України.

Спрямованою на підтримку України в проведенні структурних реформ в економіці є ініціатива Світового банку, яка передбачає гарантії щодо підтримки державної політики у сфері економічного зростання та «фіскально стійких послуг».

Станом на 1 листопада 2023 року портфель проектів МБРР складається з 21 проекту, із яких 19 є інвестиційними та знаходяться на етапі реалізації, а також 2 системні проекти. Загальна сума цих проектів становить 5,6 млрд доларів США та 1,04 млрд євро. Вибірка коштів для цих проектів складає 4,41 млрд доларів США та 0,98 млрд євро, що становить відповідно 78,5% та 94,42% від загальної суми позик.

Отримані позики сприяли покращенню макроекономічної ситуації в Україні, економічному зростанню, прискоренню ринкової трансформації, підвищенню конкурентоспроможності економіки, поглибленню демократичних перетворень, розвитку пріоритетних галузей, а під час війни за допомогою кредитів та фінансової допомоги фінансувалися соціальні та державні видатки. Але разом з тим вимоги, що висувуються з боку МВФ для отримання фінансування не завжди адекватні реаліям української економіки.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

3.1. Проблеми підвищення кредитоспроможності у сфері залучення міжнародних кредитів

Проведений аналіз обсягів зовнішнього фінансування дає змогу констатувати, що Україна має значну залежність від зовнішньої допомоги, і це обумовлено кількома факторами, які впливають на неефективне використання кредитних ресурсів. Серед основних причин можна виділити:

1. Низький рейтинг інвестиційної привабливості української економіки.
2. Економічні та політичні ризики, які є значущими факторами невизначеності.
3. Невідповідність законодавчої бази, що ускладнює ефективне використання кредитів.
4. Невизначеність пріоритетів ринкової трансформації, що може призвести до неефективного розподілу ресурсів.
5. Низький рівень розвитку валютного та фондового ринку, що обмежує фінансові можливості.
6. Відсутність гарантій повернення кредитів, що ускладнює відносини з кредиторами.
7. Низький рівень розвитку виробничої і соціальної інфраструктур, а також інформаційно-комунікаційних систем.
8. Повномаштабне вторгнення посилює ризик невизначеності та тривалості війни.

Аналітики вказують, що висока вразливість кредитоспроможності України в значній мірі пов'язана з дефіцитом її поточного рахунку та низьким рівнем валютних резервів, які, крім того, зменшуються через зростання попиту на іноземну валюту.

Проаналізуємо кредитні рейтинги боргових зобов'язань.

Визначимо, що «кредитний рейтинг – це умовний вираз кредитоспроможності країни в цілому та/або його окремого боргового зобов'язання за шкалою кредитних рейтингів. Суверенний кредитний рейтинг вказує на рівень ризику інвестиційного середовища країни та використовується інвесторами при пошуку інвестування в певні юрисдикції, а також враховує політичний ризик» [25].

Зауважимо, що саме рейтингова оцінка емітента визначає цього рівень спроможності своєчасно та в повному обсязі повертати борг та сплачувати відсотки за борговими зобов'язаннями щодо боргових зобов'язань інших позичальників. Кредитні рейтинги боргових зобов'язань України за оцінками міжнародних рейтингових агентств, у зв'язку з війною наведено в табл 3.1

Таблиця 3.1

Поточні кредитні рейтинги боргових зобов'язань України

Рейтингове агентство	Рейтинг боргових зобов'язань в іноземній валюті		Рейтинг боргових зобов'язань в національній валюті		Прогноз	Дата рейтингової дії
	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові зобов'язання	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові зобов'язання		
"Standard & Poor's" (S&P)	CCC	C	CCC+	C	Негативний	8 вересня 2023 р. – підтверджено рейтинг
"Fitch Ratings" (Fitch)	CC	C	CCC-	C		23 червня 2023 р. – підтверджено рейтинг
"Moody's Investors Service" (Moody's)	Ca	-	Ca	-	Стабільний	10 лютого 2023 р. – знижено рейтинг
Rating and Investment Information, Inc. (R&I)	CCC				Перегляд з можливим зниженням	27 липня 2022 р. – знижено рейтинг

Джерело [25]

Україна співпрацює з трьома найбільш відомими відомими рейтинговими

агентствами, такими як Moody's, Standard&Poor's та Fitch Ratings, а також з японським агентством Rating and Investment Information, Inc.

Таким чином, «кредитний рейтинг являє собою оцінку якісної та кількісної інформації щодо боржника, включаючи інформацію, надану боржником та іншу непублічну інформацію, отриману аналітиками рейтингового агентства. Визначення рейтингової оцінки міжнародним рейтинговим агентством здійснюється за шкалою, яка прийнята таким агентством.

Наявність кредитного рейтингу є важливою умовою відкритого фінансового ринку і використовується на міжнародному рівні в тому числі при проведенні переговорів з інвесторами і залученні коштів як шляхом публічних розміщень, так і у вигляді синдікованих або приватних розміщень» [24].

Як бачимо з табл.3.1, рейтинги нашої країни не є інвестиційно привабливими.

Головні проблеми, що крім війни, послаблюють інвестиційні стимули та вимагають особливої уваги з боку держави:

1. Корупція: Недостатність боротьби з корупцією, зростання рівня корупції, відсутність прогресу у створенні антикорупційного суду.
2. Економічні фактори: Нестабільність валюти, девальвація, інфляція, складні податкові процедури тощо.
3. Уповільнення здійснення реформ: проблеми впровадження судової реформи, реформування ринку праці, слабка модернізація інфраструктури тощо.
4. Політичні фактори пов'язані із політичною нестабільністю, а в деяких питаннях – з політичною і законодавчою невизначеністю.

Задля підвищення ділового клімату та зростання інвестиційної привабливості, інвестори вважають, що головними пріоритетами уряду повинні бути наступні:

1. Здійснення ефективної антикорупційної діяльності через кримінальне переслідування посадовців високих рангів та суддів за корупцію.
2. Забезпечення верховенства права правоохоронних органів.
3. Реформування та відновлення судової системи.

4. Своєчасність реалізації програми МВФ.

Задля покращення інвестиційної привабливості країни, від уряду нашої держави очікують конкретних практичних заходів щодо поліпшення роботи з іноземними інвесторами в кредитно-фінансовій та податковій політиці, сфері державного регулювання і контролю, інформаційній та організаційній сферах з метою продовження співпраці з міжнародними організаціями та глобальними кредиторами.

Важливо зауважити, що однією з проблем є низька ефективність використання основного капіталу та інвестованих коштів, що є наслідком неефективної інвестиційної політики держави. Одним із ключових шляхів підвищення ефективності виробництва є співпраця та кооперація з країнами ЄС, обмін досвідом та інноваціями для розвитку вітчизняної економіки. Проблеми, на які слід зосередити увагу, включають високий рівень тіньової економіки, інфляцію, неорганізований фондовий ринок, монополізацію, цінові обмеження, невизначене законодавство, нестабільність.

Для вирішення цих проблем необхідно вжити комплекс заходів адміністративного та економічного характеру з підтримкою країн ЄС та міжнародних організацій. Україна має використати механізми структурної модернізації, такі як диверсифікація економіки, лібералізація зовнішньої торгівлі, макроекономічна стабілізація та інші, які вже успішно застосовані в країнах ЄС. Заходи включають в себе стимулювання іноземних інвестицій, сприяння використанню інвестиційного потенціалу транснаціональних корпорацій та впровадження венчурного інвестування.

З метою усунення бар'єрів та наближення співробітництва між Україною та ЄС і міжнародними організаціями в сфері інвестування, можна запропонувати відповідні заходи, втілення яких після перемоги дозволить залучати інвестиції в економіку.

Реалізація спільних інвестиційних проектів, спрямованих на перехід до інноваційної моделі інвестиційного співробітництва, позитивно позначиться на загальному рівні модернізації виробництва.

Інвестиційне співробітництво надасть доступ до капіталу, необхідного для розвитку підприємств, інформаційної бази розвинених країн та сприятиме науковому та технічному обміну.

Створення міждержавних інформаційних баз в галузі інвестування та високих технологій буде сприяти підвищенню рівня обізнаності населення та бізнесу в цих сферах. Ці бази дозволять як національним, так і іноземним суб'єктам економічної діяльності стежити за новинами, трендами та проектами.

Проведення регулярних бізнес-форумів з участю потенційних іноземних інвесторів може слугувати ефективним механізмом залучення іноземних інвестицій в Україну.

Нагальним питанням в регулюванні міжнародного інвестиційного співробітництва залишається рівень корупції в управлінні, який ускладнює розвиток інфраструктури. Використання сучасних технологій може бути ключовим рішенням цієї проблеми, зменшуючи прямі контакти між людьми та переносячи взаємодію в електронний простір. Це також полегшить відстеження неправомірних дій та покарання правопорушників.

Щодо зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків з країнами ЄС, важливим є «удосконалення системи державної підтримки експорту, використовуючи механізми державної фінансової, податкової, страхової, маркетингової та інформаційно-консультаційної підтримки для українських експортерів» [50].

Розглядаючи європейський досвід щодо залучення іноземних інвестицій та розвитку співпраці з іншими державами, можна привести декілька прикладів. В Австрії, наприклад, австрійські підприємства, які отримують дивіденди від іноземних компаній, звільнені від оподаткування при дотриманні певних умов, які встановлені національним законодавством. Це також стосується іноземних інвестицій та прихованих прибутків.

У Чехії інвестиційні стимули включають податкові пільги на період до десяти років, фінансову підтримку для створення нових робочих місць, фінансову допомогу при навчанні та перепідготовці працівників, а також гранти на інвестиційні ресурси, направлені в промисловість і технологічні галузі.

Інша країна, Угорщина сформувала Національну програму розвитку з метою підтримки виділених коштів і формі європейських траншів та створення програм заохочення іноземних інвестицій, спрямовану на підтримку інвестицій у розвиток ключових територій країни, особливо в найменш розвинені регіони.

Отже, для поліпшення відносин між Україною та країнами ЄС, для збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій у національну економіку від міжнародних донорів, необхідно вжити значних заходів. Системний підхід до розв'язання проблем, співпраця з розвиненими країнами та впровадження реформ у різних сферах можуть значно вплинути на модернізацію економічної, соціальної, науково-технічної та інших систем. Це також підвищить привабливість України для інвесторів та створить умови для повоєнного відновлення та перезапуску бізнесу більш прийнятними, що, можливо, призведе до збільшення кількості нових проектів та підприємств на внутрішньому ринку.

3.2. Стратегічні напрями інвестування міжнародних фінансових інституцій в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України

Стратегічними напрямами співробітництва та інвестування економіки України є залучення значних коштів для кредитування сільськогосподарських виробників у 2023 році. Міністерство агропромислового розвитку, разом із Світовим банком, узгодило продовження Програми «Доступні кредити 5-7-9%» на 2023 рік. Крім того, Мінагрополітики та Міжнародна фінансова корпорація (IFC) розробили програму підтримки пільгового кредитування українських аграріїв в обсязі більше 1 млрд доларів США. Таким чином, ініціативи, започатковані разом із Світовим банком та IFC, нададуть необхідні ресурси для проведення посівних та збиральних кампаній у 2023 році.

Зауважимо, що з цього питання також в Мінагрополітики 1 лютого 2023 р. відбулося обговорення проєкту Світового банку «Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві». Мета створення цього Фонду - надання часткового гарантування за кредитами, надаваними мікро-, малим та

середнім сільськогосподарським виробникам (фермерам), які здійснюють обробку до 500 га землі. Це забезпечуватиме розширення доступу до банківських кредитних ресурсів для цієї категорії сільгосп підприємців. Очікується, що проєкт буде запущений ще у цьому році.

За допомогою Світового банку, уряд України 10 лютого 2023 р. прийняв рішення про отримання гранту на бюджетну підтримку від Цільового фонду багатьох донорів у розмірі 2 млрд 665 млн доларів США. Цей грант стане четвертим додатковим фінансуванням для проєкту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні». Зокрема, Сполучені Штати Америки надали 2,5 млрд доларів США, а ще 165 млн доларів США отримано від країн, таких як Німеччина, Іспанія, Фінляндія, Ірландія, Швейцарія та Бельгія, а також Ісландія [26].

Також, 10 лютого 2023 р., була підписана Грантова угода між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) для проєкту «Відновлення критично важливої логістичної інфраструктури та мережевого сполучення (RELINC)». Перші 50 млн доларів США грантових коштів будуть виділені для забезпечення критичних потреб Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України та Укрзалізниці. Загальна вартість проєкту становить практично 600 млн доларів США, з яких 500 млн США будуть забезпечені МБРР, а решта коштів планується залучити через донорські гранти, включаючи Український трастовий фонд допомоги, відновлення та реконструкції (URTF), та інші трастові фонди [26].

Зазначимо, що «12 лютого 2023 р., в м. Жешув (Польща) завершилася дводенна стратегічна сесія з питань залучення інвестицій у систему охорони здоров'я України в рамках спільного проєкту МОЗ України «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя». Під час заходу був сформований план дій та визначено пріоритети відновлення системи охорони здоров'я» [19].

Останнім часом українське експертне оточення активно обговорює питання щодо списання державних боргів України, базуючись на концепції класичного міжнародного форс-мажору – війни.

Окуповані території, значні людські та матеріальні втрати, що включають вбитих та біженців, формують економічну кризу в Україні. З одного боку, ця ситуація викликає потребу у розв'язанні сучасних економічних викликів, а з іншого боку, вона відкриває історичні можливості для кінцевого вирішення проблеми державного боргу.

Проте, чи має Україна право на використання програми МВФ для списання боргів, зокрема в рамках Ініціативи для бідних країн з високим рівнем заборгованості – це питання, яке залишається відкритим для обговорення.

Можливості для України обмежуються до 2024 року, оскільки саме в цей період МВФ прогнозує початок економічного відновлення країни. Замок на це «вікно» буде накладено в 2025 році, коли темпи приросту ВВП в Україні перевищать 5%, за оцінками фонду.

Це пояснюється досить просто: не існує жодного прикладу списання боргів для країни з приростом ВВП понад 5%. Логічно припустити, що списання боргів має відбуватися на етапі гострої кризи, а не на етапі відновлення. Це різні періоди для переговорів.

Очевидний факт, що Україна право на списання боргів: війна, втрата територій, масова міграція населення та руйнування активів — все це геополітичний форс-мажор. За цей форс-мажор повинні платити не лише українці, але й світова система безпеки, яка не виконала своїх зобов'язань, включаючи Будапештський меморандум. Платити повинні не лише позичальники, але й кредитори. Це повинні бути взаємні збитки.

Згідно з аналізом МВФ, у 1996 році МВФ та Світовий банк спільно розробили комплексний та координований підхід для вирішення проблем зменшення розміру зовнішнього боргу в країнах з високим рівнем заборгованості.

Після врахування визначеного набору критеріїв, Виконавча рада МВФ і Рада директорів Світового банку ухвалюють рішення щодо справедливості вимог щодо полегшення тягара заборгованості відповідної країни. Офіційна міжнародна спільнота, узгоджуючись з цим рішенням, зобов'язується зменшити

борг такої країни до рівня, який вважається стійким. Цей етап в рамках Ініціативи відомий як «момент прийняття рішення». Після досягнення цього моменту країна може отримувати невідкладну проміжну допомогу у формі оплати боргових платежів, що настає за строком.

Наступний етап процесу списання боргів для країн у складних фінансових умовах - це момент завершення, коли очікується комплексне вирішення проблеми боргової заборгованості.

Зауважимо, що згідно з [34]: «Списання боргів відбувається як в рамках Паризького клубу кредиторів (заборгованість країн перед іншими державами та міжнародними фінансовими організаціями), так і в межах Лондонського клубу кредиторів (списання заборгованості країн перед приватними кредиторами)».

Важливо відзначити, що в рамках процедур колективного переоформлення офіційного двостороннього боргу, розроблених Паризьким клубом, визначено ще з 1950-х років, у час звернення Аргентини до кредиторів під час двосторонніх контактів.

У період з 1956 року по 2011 рік було укладено 426 угод із 89 різними країнами, а сума боргу, яка була об'єктом процедур, передбачених угодами Паризького клубу, сягнула 563 мільярдів доларів [36].

Зі плином часу Паризький клуб почав надавати більш сприятливі умови для списання боргів країнам з низьким рівнем доходів. Питома вага списаних боргів постійно збільшувалася: зокрема, «торонтські умови (1988 рік - скорочення боргу на 33,33%); лондонські умови (1991 рік - скорочення боргу на 50%); неапольські умови (1995 рік - скорочення боргу на 50–67%); ліонські умови (1996 рік - скорочення боргу на 80%); кельнські умови (1999 рік - скорочення на 90% і більше, коли це необхідно в рамках Ініціативи НІРС). У жовтні 2003 року кредитори Паризького клубу прийняли "Евіанський підхід" з більшою адаптацією підходу до потреб боржників. Важливо відзначити, що позитивне рішення Паризького клубу кредиторів відкриває Україні можливості для списання боргів також в рамках Лондонського клубу кредиторів» [36].

Вважаємо, що Україна має право претендувати на участь у програмі

списання боргу відповідно до таких підтверджуючих розрахунків:

1. Державний борг очікується досягти 130-140 млрд доларів або 100% ВВП.

2. Для розрахунку доцільно враховувати чисту приведену вартість боргу (ЧПВ). Зважаючи на те, що значна частина наших зобов'язань є коротко- і середньостроковою борговою заборгованістю, показник ЧПВ може бути схожим із номінальним значенням.

3. Прогнозується, що обсяг експорту становитиме 50 млрд доларів, а дохідна частина бюджету (без міжнародної фінансової допомоги) - 40 млрд доларів. Порогове значення ЧПВ в заборгованості до експорту відповідає вимогам МВФ для участі країни у програмі списання боргів - не менше 150% (в Україні - приблизно 200%).

4. Також порогове значення боргу до бюджетних доходів повинно бути не менше 250% (відповідно до вимог України).

Отже, наша країна повністю відповідає критеріям МВФ для участі в програмі списання боргів. Ці можливості потрібно лише активувати.

Крім того, Україна може виступити ініціатором створення нового "українського протоколу" на міжнародному рівні, щодо списання боргів країн, постраждалих від війни. Ці протоколи, затверджені міжнародною спільнотою в Києві, будуть новими етапами в процесі списання боргів після кельнських умов та «евіанського підходу». Для цього потрібно ініціювати цю глобальну ініціативу Президентом України на рівні таких структур, як МВФ, групи Світового банку, ОЕСР, Паризького клубу 19 країн та групи G20.

Крім того, в даний момент Індія, виконуючи завдання Двадцятки та МВФ, працює над розробкою нового протоколу щодо реструктуризації боргових зобов'язань бідних країн світу. Проведення переговорів з цього питання є надзвичайно важливим і гаяти час не можна.

Пропозиції щодо параметрів списання боргів за українським протоколом наступні:

1. Списання 100% боргу України в межах Паризького клубу кредиторів.

2. Списання 50% боргу в межах Лондонського клубу кредиторів.
3. Реструктуризація залишку боргу в Лондонському клубі на 15-20 років.
4. Зменшення відсоткових ставок з обслуговування боргу за єврооблігаціями до EURIBOR і LIBOR (зараз 2,8% і 5%).
5. Зменшення боргового навантаження України до 50% ВВП, що дорівнює приблизно 70 млрд доларів у еквіваленті.

Списання частини боргу є важливим для збереження інвестиційної привабливості України.

Якщо це не буде реалізовано, величезний державний борг в розмірі понад 100% ВВП відтягне значні бюджетні ресурси на його обслуговування, що може стати значним тягарем для бюджету та обмежить витрати на медицину та освіту.

Такий сценарій веде до низьких соціальних витрат і слабких стимулів для відновлення економіки та критичної інфраструктури. Така ситуація може різко зменшити інтерес іноземних інвесторів до відновлення нашої країни.

Без потужного внутрішнього платоспроможного попиту та капітальних інвестицій, Україна може втратити два основних драйвери зростання. З урахуванням відсутності демографічного та інноваційного потенціалу, низькі темпи зростання стануть на заваді відновлення і розвитку, а навпаки призведуть до повільного згасання потенціалу країни.

Тому вважаємо, що для запуску економічного відновлення і відбудови нашої країни потрібно реалізувати «українську ініціативу» щодо списання боргів країн, які постраждали від війни.

Висновки до розділу 3

Визначено, що міжнародні організації відіграють значущу роль для України з декількох ключових поглядів:

1. Економічний розвиток: Участь в міжнародних економічних організаціях дозволяє Україні співпрацювати з іншими країнами для стимулювання торгівлі, інвестицій та розвитку. Такі організації можуть надавати фінансову допомогу,

технічну підтримку та рекомендації щодо політик, спрямованих на покращення економічного клімату.

2. Політична стабільність: Участь у міжнародних політичних організаціях дозволяє Україні активно взаємодіяти з іншими країнами, вирішувати спільні проблеми та впливати на міжнародну політику. Наприклад, членство в міжнародних організаціях може сприяти підтримці України в контексті міжнародних конфліктів та безпеки.

3. Безпека та оборона: Співпраця в рамках міжнародних оборонних та безпекових структур може забезпечити Україні підтримку в разі загроз національній безпеці, а також може сприяти обміну інформацією та кращому взаєморозумінню щодо глобальних викликів у сфері безпеки.

4. Стандарти та реформи: Участь в міжнародних організаціях може вимагати від України виконання міжнародних стандартів та реформ для відповідності міжнародним нормам, що може підвищити якість життя громадян та забезпечити більш прозорий та ефективний управлінський процес.

5. Зміцнення міжнародного престижу: Участь в міжнародних організаціях може сприяти підняттю міжнародного престижу країни, робити її голос більш слуханим на світовій арені та забезпечувати більше можливостей для активної участі в міжнародних ініціативах та дискусіях.

6. Фінансова підтримка: Фінансова допомога, кредити, гранти міжнародних організацій та країн-партнерів дозволяють нашій країні фінансувати оборону і захист від ворога та виборювати незалежність, а в подальшому відбудовувати країну.

Перспективами мають стати підвищення ефективності співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, пришвидшення темпів освоєння кредитних коштів за їх проектами, спрямованих на фінансування розвитку економіки країни, в тому числі відновлення банківського кредитування та розвитку фінансового сектору.

ВИСНОВКИ

Ресурси міжнародних організацій використовуються для фінансування інвестиційних проєктів у різних секторах економіки України, незалежно від того, чи вони належать до державного чи приватного сектору. В умовах повномасштабного російського вторгнення ці ресурси також використовуються для забезпечення фінансової та технічної підтримки державного бюджету, реалізації інституційних та структурних реформ, а також для підготовки та впровадження довгострокових інвестиційних проєктів, які відповідають основним напрямкам економічного розвитку України.

Проведене дослідження актуальних тенденцій розвитку інвестиційного співробітництва між Україною та міжнародними організаціями обґрунтовує необхідність удосконалення державної політики в галузі інвестицій та співробітництва та посилення державних ініціатив на міжнародному рівні щодо повернення капіталу до України та спрямування на повоєнну відбудову країни і відновлення економічного розвитку.

Важливе місце у цьому процесі відводиться міжнародним організаціям.

Загалом в рамках співробітництва з МВФ до початку повномасштабного вторгнення росії Україна отримала 23,91076 млрд. СПЗ (еквівалент 35 млрд. дол. США). (З моменту завершення Революції Гідності, з урахуванням трьох програм МВФ Stand-by 2014-2020 років, а також Механізм Розширеного Фінансування (EFF) - Україна отримала фінансову підтримку від МВФ загальним обсягом 16,61 млрд. дол. США (11,65 млрд. СПЗ)).

Остання програма співпраці з МВФ на суму 15,6 млрд дол має стати зеленим світлом для масштабного фінансування від міжнародних донорів і партнерів для відбудови України.

Програма Механізму розширеного фінансування, схвалена Виконавчою радою МВФ 31.03.2023, має чотирирічний термін та спрямована на вирішення проблем платіжного балансу, відновлення середньострокової зовнішньої стійкості, фіскальної та боргової стійкості. Також вона спрямована на підтримку

середньострокової зовнішньої життєстійкості та сприяння довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та процесу вступу до Європейського Союзу. Реалізація програми розпочнеться з двох етапів: на першому етапі головною метою є збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах війни та підготовка до потужного післявоєнного відновлення; на другому, післявоєнному етапі, передбачено поглиблення структурних реформ, проведення додаткових реформ макроекономічної політики для відновлення середньострокової зовнішньої стійкості, підтримки відбудови та прискорення реалізації заходів щодо вступу до ЄС. Обсяг програми Механізму розширеного фінансування становить приблизно 15,6 млрд доларів США (11,6 млрд СПЗ). Перший транш за програмою у розмірі 2,7 млрд доларів США (2,011.83 млн СПЗ) було отримано на рахунок України в СПЗ 31.03.2023 і направлено на поповнення загального фонду Державного бюджету України.

Програма Механізму розширеного фінансування, схвалена Виконавчою радою МВФ 31.03.2023, має чотирирічний термін та спрямована на вирішення проблем платіжного балансу, відновлення середньострокової зовнішньої стійкості, фіскальної та боргової стійкості. Також вона спрямована на підтримку середньострокової зовнішньої життєстійкості та сприяння довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та процесу вступу до Європейського Союзу.

Реалізація програми розпочнеться з двох етапів: на першому етапі головною метою є збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах війни та підготовка до потужного післявоєнного відновлення; на другому, післявоєнному етапі, передбачено поглиблення структурних реформ, проведення додаткових реформ макроекономічної політики для відновлення середньострокової зовнішньої стійкості, підтримки відбудови та прискорення реалізації заходів щодо вступу до ЄС.

Обсяг програми Механізму розширеного фінансування становить приблизно 15,6 млрд доларів США (11,6 млрд СПЗ). Перший транш за програмою у розмірі 2,7 млрд доларів США (2,011.83 млн СПЗ) було отримано

на рахунок України в СПЗ 31.03.2023 і направлено на поповнення загального фонду Державного бюджету України.

Національний банк України у партнерстві з Урядом співпрацює з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародним агентством розвитку (МАР) в рамках системних проєктів. Зазначені проєкти мають за мету фінансову підтримку державного бюджету та стимулювання інвестиційних ініціатив для розвитку фінансового сектору України.

У зв'язку з збройним вторгненням Російської Федерації в Україну, у березні 2022 року Світовий банк схвалив додаткове фінансування для проєкту МБРР «Позика на політику розвитку у сфері економічного відновлення» (ER DPL). Національний банк брав участь у його підготовці. Кредитні кошти та гарантії від Королівства Нідерландів та Швеції (приблизно 490 млн доларів США) та підтримка Японії (600 млн доларів США) направлені на фінансування загального фонду Державного бюджету України.

Україна є учасницею усіх п'яти інституцій Світового банку та у 2022 році відзначила 30-річчя співпраці з Групою Світового банку, стаючи його 167-м членом у вересні 1992 року.

У зв'язку із фінансовими викликами, пов'язаними із значним скороченням доходів держбюджету через воєнні дії, підтримка Світового банку набуває особливого значення для України. Для забезпечення відповіді на ці виклики, Світовий банк створив Цільовий фонд багатьох донорів, який залучив грантові кошти від різних країн-донорів.

Від початку російської агресії в Україні в лютому 2022 року Група Світового банку співпрацює з міжнародними партнерами для мобілізації фінансових ресурсів, що швидко надходять до українського бюджету та допомагають забезпечити ключові державні послуги.

Загалом Світовий банк затвердив для України 67 позик загальним обсягом більш ніж 14 млрд. дол. США та 737,05 млн євро з яких отримано 11,8 млрд. дол. США та 657,5 млн євро (станом на травень 2022 року).

Станом на січень 2023 року Світовий банк надав Україні понад 18 млрд

доларів США екстреного фінансування. Попередні угоди на 2023 рік передбачають спрямування до держбюджету України 37 млрд доларів США офіційного фінансування, включаючи 18 млрд грантів, 18 млрд євро кредиту від ЄС і 2 млрд доларів США від Світового банку для відновлення та реконструкції після воєнних подій.

Також з лютого 2022 року Світовий банк активував для України 18 млрд дол. США фінансової підтримки. Більше 16 мільярдів доларів США Україна вже отримала (дані станом на 7 лютого 2023 року).

На 1 листопада 2023 року Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) виступає одним з провідних інституційних інвесторів в Україні. Загальний обсяг фінансування, який Банк виділив Україні, складає 18,96 млрд євро в рамках 556 проектів. Наразі у фазі реалізації перебуває 11 проектів, які спільно реалізуються з ЄБРР, і загальний обсяг їхніх позик становить 2 364,0 млн євро. Станом на 1 листопада 2023 року використано коштів з позик ЄБРР у розмірі 1 609,56 млн євро, що складає 68,09% від загальної суми позик.

Основними напрямками міжнародного співробітництва України на сьогодні є:

- реалізація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та виконання інших міжнародних зобов'язань у сфері європейської інтеграції;
- встановлення двостороннього співробітництва з центральними банками та регуляторами фінансових ринків інших країн;
- співпраця з міжнародними фінансовими установами, такими як Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Банк міжнародних розрахунків;
- взаємодія з іноземними інвесторами;
- спільна реалізація проектів міжнародної технічної допомоги у фінансовому секторі України з міжнародними та європейськими партнерами та донорськими організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 3 червня 1992 р. № 2402-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text> (дата звернення: 25.10.2023)
2. Про ратифікацію Угоди про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку: Закон України від 17.06.1997 № 348/97 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 25.10.2023)
3. Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком: Закон України від 07.02.2006 № 3392-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 25.10.2023)
4. Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Північним інвестиційним банком: Закон України від 14.09.06 № 134-V <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 25.10.2023)
5. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку: Указ Президента України від 14.07.92 № 379 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 25.10.2023)
6. Програма управління державним боргом на 2021 рік: Наказ Міністерства фінансів від 29 січня 2021 року № 47. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/ПРОГРАМА%20удб%202021.pdf> (дата звернення: 25.10.2023)
7. Програма управління державним боргом на 2022 рік: Наказ Міністерства фінансів від 31 січня 2022 року № 48. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/Програма%20удб%202022%20ред_.pdf (дата звернення: 25.10.2023)
8. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021-2024 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 9 груд. 2021 р. № 1291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1291-2021->

[%D0%BF#Text](#) (дата звернення: 26.10.2023)

9. Баженова О. В., Черниш Ю. М. Акумулявання зовнішнього державного боргу України: сподівання на зростання економіки чи занепад (емпіричні аспекти). *Бізнес Інформ*. 2017. № 3. С. 237-242.

10. Боргова політика. URL: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika> (дата звернення: 25.10.2023)

11. Боргові платежі та прогнози : Міністерство фінансів України : веб-сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/borgovi-platezhi-ta-prognozi> (дата звернення: 16.10.2023).

12. Бражник Л. В., Дорошенко О. О. Боргова проблема та економічна безпека країни. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26(2). С. 84-87.

13. Брежнева-Єрмоленко О. В., Волько О. В., Дахлалла А. М. Зовнішній державний борг України: формування, управління та обслуговування. *Modern economics*. 2018. № 10. С. 12-17

14. Відносини з багатосторонніми та комерційними кредиторами/Кредитна Установа для Відбудови (KfW) URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9A%D1%84%D0%92_31_12_2022.pdf

15. Волков С. Чому замість глобального проекту відновлення краще розвивати тисячі маленьких громад. У Мінекономіки розповіли, який об'єм інвестицій знадобиться Україні для швидкого післявоєнного відновлення. ZN,UA. 2022. 22 квітня. URL : https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/chomu-zamist-hlobalnoho-projektu-vidnovlennja-krashche-rozvivati-tisjachi-malenkikh-hromad.html (дата звернення: 16.10.2023).

16. Звіт про виконання Програми управління державним боргом за 2019 рік. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/ЗВІТ%20ПРОГРАМИ%20УДБ%.pdf> (дата звернення: 16.10.2023).

17. Звіт про виконання Програми управління державним боргом за 2020 рік. URL: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/ЗВІТ%20п2020%20рік.pdf> (дата звернення: 16.10.2023)

18. Котіна Г. М., Скрипка Н. Ю., Степура М. М. Зовнішні державні

запозичення в Україні: політика формування та загрози використання. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 275-285.

19. Кредитування економіки під час війни як двигун для повоєнної відбудови. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html#:~:text=Згідно%20з%20ухвалою%20Кабінету%20міністрів,збільшили%20до%2060%20мільйонів%20гривень> (дата звернення: 16.10.2023).

20. Москаленко Ю. З отримуваної Україною фінансової допомоги гранти не перевищують 10% - міністр фінансів Марченко. ZN,UA. 2022. 20 квітня. URL : <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/z-otrimanoji-ukrajinoju-finansovoji-dopomohi-hranti-ne-perevishchujut-10-ministr-finansiv-marchenko.html> (дата звернення: 16.10.2023).

21. Мороз. І. В. Управління зовнішнім державним боргом України в умовах соціально-економічних та пандемічних шоків. *Світ фінансів*. 2021 №1(66). С. 48-63.

22. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

23. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org>

24. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua

25. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua

26. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>

27. Співробітництво з Європейським інвестиційним банком. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%84%D0%86%D0%91_01_04_2023.pdf

28. Співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%84%D0%91%D0%A0%D0%A0_01_04_2023.pdf

29. Федишин М.П., Петрик Д.С. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. №14. С.87-91
30. Хто і як допомагає українській економіці? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/10/686844/> (дата звернення: 26.10.2023)
31. Гроші та кредит: Підручник / За ред. М.І. Савлука. К.: КНЕУ, 2009. 368 с
32. Демківський А.В. Гроші та кредит: Навчальний посібник. Київ: Дакор, 2005. 350 с
33. Гроші та кредит : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с.
34. Міжнародні організації: Навчальний посібник / За редакцією Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського. Київ: ЦУЛ, 2003. 288с.
35. Central government debt (gov_10dd_cgd). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>
36. Glova J., Bernatik W., Tulai O. Determinant Effects of Political and Economic Factors on Country Risk: An Evidence from the EU Countries. Montenegrin Journal of Economics, 2020. Vol. 16, No. 1, P. 37-53.
37. International Monetary Fund. World Economic Outlook Update, June 2020. Retrieved from: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/IssuesJune2020>

Додатки

Додаток А

Використання коштів за проектами ЄБ в державному секторі станом на 01 травня 2022 року

млн. євро													
	Назва позики	№ угоди, дата	Сума позики	Анульовано	2016	2019	2020	2021	2022	Всього вибрано	Вибрано,%	Всього не вибрано	Кінцева дата доступності коштів позики
1	Проект «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську»	№81.423 від 25.10.2013	152	0	10	0	6	10	0	35,33	23,24%	116,67	31.12.2023
2	Проект «Резабілітація гідроелектростанцій»	№31.177 від 21.09.2012	200	0	0	20	23	0	0	67	33,50%	133	31.12.2022
3	Проект «Будівництво повітряної лінії 750 «В Ріменська АЕС – Київська»	№24.668 від 20.10.2008	150	0	33	5	10	0	0	112,45	74,97%	37,55	31.12.2020 (здійснюються заходи щодо подовження до 31.12.2023)
4	Проект «Будівництво повітряної лінії 750 «В Запорізька АЕС – Каховська»	№31.143 від 16.09.2011	175	0	0	12,7	0	0	0	72,7	41,54%	102,3	31.12.2023
5	Проект «Європейські дороги України II» (Проект покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва)»	№26.131 від 27.05.2011	450	0	0	40	0	24,04	0	236,95	52,66%	213,05	31.07.2022
6	Проект «Міський громадський транспорт України»	№85.103 від 11.11.2016	200	0	0	0	14,29	23,2	0	37,49	18,75%	162,51	11.05.2022
7	Проект «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв»	№25.474 від 02.02.2010	15,54	0	0	0	0	2,7	0	7,7	49,55%	7,84	31.12.2023
8	Проект «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України»	№84.160 від 22.12.2014	200	0	0	32	33	25	0	105	52,50%	95	30.09.2021
9	Проект «Основний кредит для малих та середніх підприємств та компаній з середнім рівнем капіталізації» (APEX)	№82.844	400	0	0	30	0	21	266	400	100,00%	0	24.12.2022
10	Проект «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України»	№81.425 від 23.07.2015	400	0	0,3	0	0	55,9	0	56,2	14,05%	343,8	23.07.2023
11	Проект «Основний кредит для аграрної галузі – Україна»	№85.055 від 28.12.2015	400	0	0	0	18	0	382	400	100,00%	0	28.12.2023
12	Проект «Вища освіта України»	№84.172 від 19.12.2016	120	0	0	0	0	2	0	2	1,67%	118	15.12.2022
13	Проект «Модернізація української залізниці (Модернізація інфраструктури ПАТ «Укрзалізниця»)»	№81.843 від 19.12.2016	150	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	150	29.10.2023

Подовження Додатку А

14	Проект «Розширення харківського метрополітену» (Проект «Подовження третьої лінії метрополітену у місті Харків»)	№85.847 від 11.12.2017	160	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	160	03.01.2025
15	Проект «Підвищення безпеки автомобільних доріг в містах України»	№86.980 від 09.07.2018	75	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	75	07.01.2024
16	Проект «Транспортний зв'язок в Україні-Фаза I»	№87.617 від 17.12.2018	50	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	50	22.09.2025
17	Проект «Європейські дороги України III» (проект «Розвиток транс'європейської транспортної мережі»)	№ 89.419 від 22.11.2019	450	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	450	26.11.2025
18	Проект «Програма підвищення надійності підстанцій»	№87.554 від 24.05.2018	136	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	136	08.01.2025
19	Проект «Програма з відновлення України»	№ 91.906 від 09.12.2020	340	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	340	09.12.2025
20	Проект "Енергоефективність громадських будівель в Україні"	№ 90.793 від 06.10.2020	300	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	300	06.10.2025
21	Проект «Логістична мережа (Модернізація та цифровізація Укрпошти)» (Гарантійна угода)»	№ 88215 від 06.10.2020	30	0	0	0	0	0	0	0	0	30	19.12.2021
ВСЬОГО НА СТАДІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ			4553,54	0	43,3	139,7	104,29	163,84	668	1532,82	33,66%	3020,72	
22	Проект «Східна Україна: воз'єднання, відновлення та відродження (Проект 3В)»	№ 92133 від 09.12.2020	100	0	0	0	0	0	0	0	0	100	На стадії ратифікації
23	Проект «Міський громадський транспорт України II»	№ 90.604 від 09.12.2020	200	0	0	0	0	0	0	0	0	200	На стадії ратифікації
24	Проект «Розвиток аеропорту «Бориспіль» (Проект розвитку державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». Реконструкція льотної зони № 2)»	(Гарантійна угода)№89.420 від 12.02.2021	270	0	0	0	0	0	0	0	0	270	На стадії ратифікації
25	Проект «Програма підтримки професійно-технічної освіти в Україні»	№89162 від 15.12.2021	58	0	0	0	0	0	0	0	0	58	Готується для подання на ратифікацію
ВСЬОГО НА СТАДІЇ ПІДГОТОВКИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ			628	0	0	0	0	0	0	0	0	628	
Всього			5182	0	43,3	139,7	104,29	163,84	0	1532,82	29,58%	3648,72	

Використання кредитних коштів за проектами ЄБРР в державному секторі

Назва проекту, дата угоди	Сума позики, млн євро	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Всього вибрано, млн євро	Всього вибрано, %	Кінцева дата використання кредиту
Проект екстреного відновлення мережі електропередач (13.12.2022)	300					151,5	151,5	50,5	31.12.2024
Відновлювальний кредит для екстреної закупівлі газу для Нафтогазу (1 використання)	300				84,82	139,74	254,56	74,85	20.11.2023
(2 використання)						299,85*	299,85	99,95	
Проект розвитку АТ «Укрпошта»: логістична мережа та сільське відділення (16.11.2020)	63			22,42	6,2	1,52	30,14	47,84	31.12.2023
Розвиток трансєвропейської транспортної мережі (Україна – дорожні коридори) (18.12.2020)	450			1	1,9		2,9	0,64	31.12.2026
Проект електрифікації укрзалізниці (напрямок Долинська-Миколаїв-Колосівка) (30.12.2017)	150			1,25	50	98,75	150	100	19.12.2022
Проект модернізації мережі електропередачі (30.07.2019)	149		1,49	0,24	147,25		148,98	99,9	20.06.2026
Продовження 3 лінії метрополітену у Харкові (11.12.2017)	160		1,6	0,75			2,35	1,47	31.12.2022
Реабілітація гідроелектростанцій (30.12.2015)	180	24,43	14,63	16,39	24,97	3,35	104,36	46,69	30.06.2022
Завершення будівництва метрополітену у м.Дніпропетровськ (27.07.2012)	152	7,55	10,62	15,36	1,12		52,48	34,53	21.12.2024
Україна: комплексна програма підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій (25.03.2013)	300	125,77	16,82	0,86	0,61	0,62	298,9	99,63	15.01.2023
Будівництво повітряної лінії 750кВ Запорізька АЕС-Каховська (19.10.2010)	160	6,84		1,29	1	6,94	143,76	89,85	15.12.2023
Всього	2364	164,6	45,16	59,56	317,87	702,04	1609,6	68,09	

Станом на 01.11.2023 року

*Примітка: Кредит ЄБРР надається у формі відновлювальної кредитної лінії. Обсяг вибірки зазначено з урахуванням погашення кредиту НАК "Нафтогаз України" у лютому та березні 2023 року в обсязі 225 млн євро, в результаті чого загальний доступний обсяг кредиту з квітня 2023 року знову склав 300 млн євро

Використання коштів за проектами Кредитної установи для відбудови в державному секторі

Назва проекту, дата угоди	Сума позики, млн євро	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Всього вибрано, млн євро	Всього вибрано, %	Кінцева дата використання кредиту
ММСП Фінансування Covid-2019 (07/04.2022)	150							150	150	100	
Реконструкція підстанцій у східній частині України (10.10.2016)	150				16,14	23,52	18,89	4,42	62,96	41,97	30.12.2025
Проект муніципального водного господарства м.Чернівці	17						0,29		0,29	1,72	30.12.2024
Підвищення ефективності передачі електроенергії (Модернізація підстанцій)	40,5	3,63	3,26	3,28	0,93	1,6	2,01		14,71	58,83	31.12.2022
Всього	357,5	3,63	3,26	3,28	17,07	25,12	21,19	154,42	227,96	63,77	

Станом на 30.04.2022 року

АНОТАЦІЯ

Марараш А.В. Інвестиційна діяльність міжнародних фінансових організацій в Україні. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики функціонування міжнародних фінансових організацій, зокрема, розкрито економічну суть, значення, цілі, структуру міжнародних фінансових організацій, механізми фінансування та особливості інвестування в реформування економіки України міжнародними організаціями. Оцінено інвестиційну діяльність Міжнародного валютного фонду та групи Світового банку в Україні, проведено аналіз програм співробітництва України з регіональними міжнародними фінансовими інститутами, досліджено рівень заборгованості перед міжнародними фінансовими організаціями, окреслено проблеми та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями.

Ключові слова: міжнародні організації, фінансування, інвестиційна діяльність, Міжнародний валютний фонд, група Світового банку, Європейський Союз, Європейський банк реконструкції та розвитку.

ANNOTATION

Mararash A. Investment activity of international financial organizations in Ukraine – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

In the qualification work, the research of the theory and practice of the functioning of international financial organizations was carried out, in particular, the economic essence, meaning, goals, structure of international financial organizations, financing mechanisms and features of investing in reforming the economy of Ukraine by international organizations were revealed. The investment activity of the International Monetary Fund and the World Bank Group in Ukraine was evaluated, the analysis of Ukraine's cooperation programs with regional international financial institutions was carried out, the level of indebtedness to international financial organizations was investigated, and the problems and prospects of Ukraine's cooperation with international financial organizations were outlined.

Key words: international organizations, financing, investment activity, International Monetary Fund, World Bank Group, European Union, European Bank for Reconstruction and Development.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.В. Марараш